

ION PILLAT, poet tânăr

de prof. BASIL MUNTEANU

Aflu cu surprindere că Ion Pillat împlinește 50 de ani. Aș fi putut totuși oricând răspunde că e născut în 1891. Dar această numărătoare e aritmetică, istorie, cronologie. Nu este evidentă.

Evidența vrea ca Ion Pillat să nu aibă vârstă. Nici el, nici poezia lui. Amical și nitel distant, omul evoluează printre oamenii epocii sale cu vădită înțelepciune, fără paumi și fără nădejdi indiscrete, fără exaltări juvenile, dar și fără bătrânești renunțări. Ce vârstă să poți da acestui statornic contimporan al tuturor generațiilor, pe care fluctuația modelor și a opiniilor nu-l poate atinge?

Poetul e tot așa de amical și de distant. Nici el n'are vârstă. Fiindcă poezia lui e construită din elemente care nu pot îmbătrâni. Poezia lui Ion Pillat e un factor comun, care însumează, cu un eminent instinct al perenității, toate posibilitățile temperate ale inspirației, ale tehnicii poetice și ale limbii românești. De aceea aderența lui la școli și tendințe n'a fost, nu poate fi totală. Pillat simbolist, Pillat tradiționalist, Pillat neo-clasic: nimic din toate acestea, sau toate acestea, și multe altele, la un loc. Ion Pillat nu figurează o apariție metorică, ci o stea fixă.

Oricum ai privi-o, poezia lui Pillat e sinteză. Sinteza în sânul fiecărei facultăți sufletești, sinteza a tuturor facultăților: laolaltă — într-o cântărire „subiectului”; iar într-o cântărire „obiectului”, sinteză de note concrete, de peisajii, de decoruri, de realități etnice, de momente istorice, de stări lingvistice și lexicale.

Iată, de pildă, aspectul senzorial al operei sale. Te întâmpină acolo, la fiecare pas, un imens cortegiu de note sensibile, poate mai ales vizuale, dar și parfumate, tactile, acustice. Simți că poetul percepe cu voluptate simfonia parfumată a primăverii și a toamnei, verdele unui mușur, rotunjimea galbenă a unei gului. Și totuși poezia lui Pillat e departe de a figura o simplă bacanală a simțurilor. La Pillat, excesele senzoriale se topesc sau se neutralizează. Departe de a exploda anarhic și de-a se impune individual contemplativei, senzațiile poetice, la Pillat, se organizează totdeauna în o construcție — un peisajiu, un interior, o idilă. Pillat ia contact cu natura concretă, dar nu se topește panteistic în ea. Acest senzorial e în același timp un arhitect lucid.

În această construcție se insinuază aproape totdeauna, cu mare discreție, o notă sentimentală, niciodată excesivă. E vorba, cele mai deseori, de nostalgiile general-omenești, nostalgia timpului, a spațiului, a iubirii, a cerului, a morții, adică de stări sentimentale domolite, aproape fără indice personal, sustrate furtunilor interioare.

Ideile lui Pillat sunt evidente sigure și solide, tot așa de impersonale ca și sentimentele sale. Mai mult tematice decât problematice, ele exclud îndoielile, se opun misterului, refuză jocul dialecticii poetice.

Astfel, prin complexul ei de date medii și sintetice, poezia lui Pillat rămâne exterioară fiecărei epoci în parte, și superioară fiecăreia.

De aici marile virtuți caracteristice și binefăcătoare ale acestei poezii durabile. În primul rând, calitatea ei de exponent nedesmintit al realităților românești statornice — realități sufletești, etnice, morale, peisagistice. Aceleași realități, văzute de un temperament mai puțin lucid și stăpânit, sau de un artist cu prejudecăți de școală, privind lucrurile prin unghiul cutărui dogmatism estetic și în perspectiva propriului său subiectivism deformant, aceleași realități ar fi devenit sau ar deveni, pentru o nouă generație, arhaice sau caricaturale. S'ar putea cita, în acest sens, exemple și nume. Modestia și moderația lui Pillat cântă astfel o recompensă neșteptată. Tocmai prin lipsa lui de tensiune aparentă, tocmai prin rezerva lui față de fascinațiile abisale și de frământările problematice așa de ancorate în moment, Pillat domină anii și epocile.

Le domină și prin calitatea limbii sale. Prin ce miracol, acest contimporan al lui Alcașandri, pe care cu drept cuvânt îl prețuiește atât de mult, a putut deveni un contimporan al lui Arghezi? Pe acest teren al limbii, Pillat înfrunțează odată mai mult o sinteză românească. Limba lui e cea de ieri, de azi și de mâine.

Fără înfrigurări aparente, fără declarații senzaționale, mânt de instinctul său de artist pe care nimic nu-l poate abate din căile sale, Pillat cântă. El cântă chiar astăzi, când mai toate lirole au amuțit.

Între epoci, aparențe, experiențe și turburări, înalte sau meschine, dar trecătoare, sprijinită pe realități sufletești mai mult solide decât subtile, poezia lui Ion Pillat e o punte de aur.

PANTELI STANCIU

Ilfoveanca

Veac protestatar

de ION FRUNZETTI

Dacă ar avea cineva puțința de a despică secant, ca pe o rodie, epoca noastră, sămburii căutați ai sensurilor i s'ar înfățișa ciurmați ca de mătură neagră, și amari.

Pentru a întreprinde însă o asemenea ispravă, se cere să nu fii tu însuși doar un sămbure amar, cuprins înăuntrul sferei globale a evenimentelor actualității, și înăclăit în ele. Cine însă, dintre cei câți năzuiesc să splintească analitic o eră, se poate mândri cu independența sa față de momentul istoric căruia îi aparține? Ar fi tot una cu a tăgădui: obediția sa involuntară la legea gravitației...

Fiindcă epoca noastră e neagră de orgoliu, captonată cu baloanele efermere ale părerilor despre sine, intoxicată de imaginea oglinzilor sale în luciuri înfrînute paralele... brutală în dogmatismul ei). Sărmana noastră eră!

Veacul nostru a cunoscut contradicția, nonsensul și absurdul încă dela naștere. Fapt care, ca tuturor infirmilor congenitali, i-a dat o căinoasă înverșunare împotriva lui însuși și a soartei. În felul acesta, protestând dela început împotriva felului cum a fost conceput, gestat și realizat, veacul nostru s'a afirmat drept un neîmplănit „anti-...”

Protestul este legea generală a timpului pe care-l trăim. Nu veac revoluționar, ci veac protestatar. Revoluția presupune o substituție de sisteme, o dorință melioristă care să îndreptățească schimbarea, o forță idealului întrevăzută. Veacul nostru n'are idealuri, n'are ce substituie realităților a căror schimbare o cere, n'are perspectivă niciunei ierarhii de valori. El e protestatar „de felul lui” și nimic mai mult, așa cum unii oameni cu spirit critic sunt „de felul lor” cărcotași.

În numele valorilor carității, iubirii și miliei, veacul cu cenușa tuturor penitențelor pe creștet, cată să dezarmeze, lăcrimând și/or pe mormintele anonime și ruinele vorbitoare ale războiului. Curând demonul contradicției îi cere să nege ori ce valoare afectivă. Caritatea e pusă la index de către valorile rațiunii, în numele căreia „anticonfesionalismul” perorează.

A doua valență „anti-” plasată, dialectica înaintea. Furcarea „antiraționalistă” manifestată în politică prin boicotul Ligii Națiunilor, acest prețios creier al globului, împinge lumea civilizată într-un dogmatism iraționalist, și alogic. Voluntarismul totalitarist folosește un „anti-...” anti-individualism. Organismul etnic reîntronat în sociologie se întemeiază pe antisemitism, iar mecanicismul universal pe „antifascism”. Nenumăratele serii de „anti-...” nu sunt nici măcar categoricale. Necesitatea logică a negațiilor acestora nu e întotdeauna dovedită.

Veacul neagră din inconștient, din plictis, din isterie. Asta e: trăim un veac isteric! Tercuinea exacerbată a vremii asupra ei însăși, preocuparea continuă de a se contrazice, capricioasa scilpirea ici și colo, când și când a câte unui grăunte de luciditate repede înăbușit de Absurdul vremurilor noi, toate ne arată veacul nostru ca pe un imens șarpe auto-digerându-se.

Rar printre indivizii speței umane, exemplul de neputință mai perfect decât li-l oferă copios veacul în care trăiesc.

Neputând să poată, veacul caută justificarea ideologică a neputinței sale. Asta înseamnă pentru el drept. Neputând să vroiască, veacul impune. Imperativul lui, sancționat drastic și imediat, se numește „rațiune înaltă”. Neputând să raționeze, veacul proclamă vanitatea rațiunii: asta se cheamă la el „conformitatea cu instinctul profund” al neamurilor.

Nici o inscripție, nici un scrigăit, nici o acțiune care să nu însemne, în veacul acesta, protest! Protestăm, protestăm, protestăm, Minciuna vitală a veacului fals și ipocrit al luminilor (sec. XIX), se transformă în secolul XX în „protestul vital”. Climat dorit și atmosferă neapărat trebuincioasă vieții, protestul, negația nemotivată, gratuită și inutilă, este nota caracteristică a biografiei acestui veac. Filosofia lui proprie e freudismul, apologetică a protestului subconștient și refuzării. Sornită de un doctor pentru infirmități psihici, psihanaliza devine îndreptarul

(Urmare în pag. 5-a)

Peste ape venețiene

de C. N. NEGOIȚA

Pe inserat, marea Adriatică este o oglindă imensă, cu lucruri metalice, umbrită rareori de pânzele viu colorate, ale corăbiilor ce încremesc lângă Veneția și Murano. Călătorul străin nu vrea să se depărteze de lagunele surori, din apropierea orașului. Numai pescării și grădinarii localnici plutesc, ziua, către fărâmul peninsulei, către sate și livezi.

Este o seară venețiană, cu lumină și aer pur, coborite din seninul adânc al cerului. Vaporașul nostru s'a strecurat pe trup cele cinci râni sfinte ale răstignirii, — jaimoasele stigmate, — iar moartea l-a prins pe pământul gol, în săte, iar acum plutește liber, răcie desăvârșită. „Și apoi au cântat ciocărlile”, — spune legenda, și s'au înălțat în slava cerului, și l-au binecuvântat.

Marea pare aici o revărsare continuă de ape peste câmpie. Nu întâlnim pe nimeni în această scurtă călătorie. Nicio gondolă nu iese acum în larg, unde reproduce predica pe cancio pasăre nu sfâșie liniștea aceasta. Un sir de chiparoși se ridică însă deodată. Răsare un cor de pășărele, pe care din adânc, pare-se, și îmbrățișează ostrovul unui schit franciscan: San Francesco del deserto... Sfântul Francisc al aude un tril, un ciripit, un șuștăușuț... Cum s'a rătăcit acest locaș franciscan în singurătatea apelor, departe de Umbria și Assisi?

Am coborât în înviorearea serii, sub zidurile cenușii ale mănăstirii. Un „strate” ne conduce prin grădina bogată, printre viță și flori, către biserică. Făclia lui așterne umbră lungă peste treptele de piatră, până în inima bisericii, în colțurile unde lumina zilei nu ajunge niciodată. Aici, într-un perete, sub sticlă și luminat de candelă nevăzută, se află urmele unei minuni a sfântului. Este un trunchiu bătrân de copac, trunchiul uscat pe care Francisc din Assisi l-a înverzit odinioară. Credința sporește în apropierea acestei minuni de acum șapte veacuri, iar mănăstirea capătă la rândul ei un suport ideal, neclintit.

În chilia pe care ne-o deschide pentru noaptea ospitalitatea franciscană am găsit, între cărțile de rugăciune, o ediție veche a „Floricelelor Sfântului Francisc”. I Fioretti di San Francesco d'Assisi... Este descrierea cea mai cunoscută a vieții și minunilor „sărăcuțului lui Dumnezeu” cum îi plăcea sfântului să se numească.

A văzut lumina zilei Francisc din Assisi într-o vreme de lupte neîntrecute ale cetăților italiene, la sfârșitul secolului al doispzecelea. Fiul postăvarului Bernardone a trăit până la douăzeci de ani viața tinerilor bogăți din vremea sa. În îmbrăcăminte scumpă, plătindu-și oșpețe bogate, cavaler priceput fiind, a cunoscut toate plăcerile deșarte ale lumii aceleia. A luat parte la bătălia dela Perugia, unde a fost luat prizonier, iar după încheierea păcii, căpătându-și libertatea, s'a ostenit iarăși în aceeași viață plină de bucurii trecătoare. Cum s'a petrecut minunea cea mare a inițierii acestui cavaler, nu ne povestesc Floricelele și nicio altă cronică a timpului. Atât se știe că în expediția împotriva lui Gualtiero da Brienna din Puglia, a renunțat la luptă și s'a întors în orașul său, Assisi, de unde a ieșit apoi convertit „iluminând ca un nou soare inimile oamenilor” (Dante, PARADISUL, XI, 43—63).

Într-o societate prinsă în viflietă războaielor, dar însetată de credință și idealism, el ridică steagul sărăciei, care singură se apropie de viața umilă a lui Iisus și a Apostolilor. Și s'a asemănat în totul lui Iisus, a predicat a iubit pe cei oropșiți, pe leproși și pe tâlhari... S'a apropiat de păsări, animale și flori, vorbindu-le cu blândețe și dragoste. Lupul din Gubbio s'a îmblânzit la cuvintele lui de pară, și l-a urmat, credincios, în cetate; pășărelele s'au oprit din ciripit și l-au impresurat, supuse, ascultându-i cuvintele de mie-re. Și tot asemenea lui Iisus, nu a lăsat nimic scris. Credințioșii i-au adunat apoi predicile, precum și înălțătorul „Cântec al Făpturilor”.

Se retrăgea pentru meditație și rugăciune în pădurile din apropiere, ascultând susurul frunzelor, cântecul păsărilor, murmurul izvoarelor și al râurilor.

Pe urmă venea iarăși la Assisi cel mult iubit, aproape de bisericuța numită Porziuncola, dela Santa Maria degli Angeli. Către sfârșitul vieții, pe când se ruga pe muntele Vernia, în anul 1224, i-au apărut pe trup cele cinci râni sfinte ale răstignirii, — jaimoasele stigmate, — iar moartea l-a prins pe pământul gol, în săte, iar acum plutește liber, răcie desăvârșită. „Și apoi au cântat ciocărlile”, — spune legenda, și s'au înălțat în slava cerului, și l-au binecuvântat.

Compozitorul Liszt a lăsat o sonată pentru pian, intitulată Legenda Sfântului Francisc, care reproduce predica pe cancio pasăre nu sfâșie liniștea aceasta. Un sir de chiparoși se ridică însă deodată. Răsare un cor de pășărele, pe care din adânc, pare-se, și îmbrățișează ostrovul unui schit franciscan: San Francesco del deserto... Sfântul Francisc al aude un tril, un ciripit, un șuștăușuț... Cum s'a rătăcit acest locaș franciscan în singurătatea apelor, departe de Umbria și Assisi?

Compozitorul Liszt a lăsat o sonată pentru pian, intitulată Legenda Sfântului Francisc, care reproduce predica pe cancio pasăre nu sfâșie liniștea aceasta. Un sir de chiparoși se ridică însă deodată. Răsare un cor de pășărele, pe care din adânc, pare-se, și îmbrățișează ostrovul unui schit franciscan: San Francesco del deserto... Sfântul Francisc al aude un tril, un ciripit, un șuștăușuț... Cum s'a rătăcit acest locaș franciscan în singurătatea apelor, departe de Umbria și Assisi?

Compozitorul Liszt a lăsat o sonată pentru pian, intitulată Legenda Sfântului Francisc, care reproduce predica pe cancio pasăre nu sfâșie liniștea aceasta. Un sir de chiparoși se ridică însă deodată. Răsare un cor de pășărele, pe care din adânc, pare-se, și îmbrățișează ostrovul unui schit franciscan: San Francesco del deserto... Sfântul Francisc al aude un tril, un ciripit, un șuștăușuț... Cum s'a rătăcit acest locaș franciscan în singurătatea apelor, departe de Umbria și Assisi?

Compozitorul Liszt a lăsat o sonată pentru pian, intitulată Legenda Sfântului Francisc, care reproduce predica pe cancio pasăre nu sfâșie liniștea aceasta. Un sir de chiparoși se ridică însă deodată. Răsare un cor de pășărele, pe care din adânc, pare-se, și îmbrățișează ostrovul unui schit franciscan: San Francesco del deserto... Sfântul Francisc al aude un tril, un ciripit, un șuștăușuț... Cum s'a rătăcit acest locaș franciscan în singurătatea apelor, departe de Umbria și Assisi?

Sfântul Francisc vorbește întâi încet și dulce, apoi glasul îi devine amplu și solemn; urcă singur și suveran, se încetinește, puțin câte puțin... Strigătul, în cor, al pășărelelor, se îmbină cu vorbele Sfântului; preludiul final împletește un mănunchiu de note limpezii și săltărețe. Glasul se dilată, trecând în note joase, fatidice și austere... Un tril încet, un șuștăușuț: stolul se îndepărtează, iar sonata se termină aici.

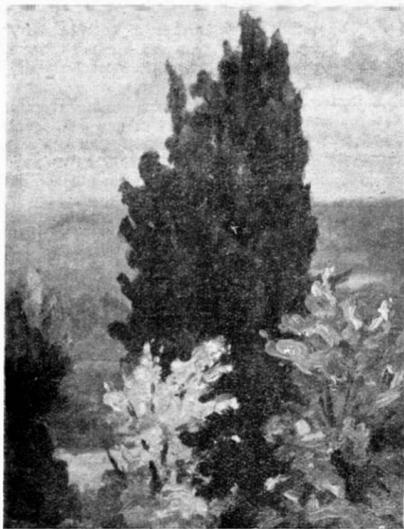
De pe paginile învechite ale „Floricelelor”, în chilia noastră din ostrovul venețian, s'a desprins acum întreagă armonia dela Perugia, unde a fost luat prizonier, iar după încheierea păcii, căpătându-și libertatea, s'a ostenit iarăși în aceeași viață plină de bucurii trecătoare. Cum s'a petrecut minunea cea mare a inițierii acestui cavaler, nu ne povestesc Floricelele și nicio altă cronică a timpului. Atât se știe că în expediția împotriva lui Gualtiero da Brienna din Puglia, a renunțat la luptă și s'a întors în orașul său, Assisi, de unde a ieșit apoi convertit „iluminând ca un nou soare inimile oamenilor” (Dante, PARADISUL, XI, 43—63).

Umbria verde, locul de naștere al Sfântului, ne chema înapoi, cu ani în urmă, când făceam o altă călătorie pe urmele franciscane. Iată, văd atesea colinele cu unduiri line, acoperite de măslini și vii, oșteie că în expediția împotriva verzi, chiparoșii și pinii nelipsiți peisajului italian.

Șoseaua de asfalt rămâne mereu jos. De aici se văd casele medievale, cenușii, clopotnițele și zidurile îngrite ale bisericilor. Dar drumul serpuște singuratec. O salcie în marginea unei vii primește necurmat pulberea albă venită de peste câmpuri. Assisi este aproape. Când am urcat dealul, către târgușor, soarele incendia cupola dela Santa Maria degli Angeli, acolo unde este și astăzi Porziuncola, capela de rugăciune a Sfântului Francisc.

În biserica Sfântului Damian, pe o terasă unde și astăzi se păstrează grădinița Sfintei Clara, tradiția spune că Francisc al înălțat brațele către soare, într-o dimineață, și a rostit inspirat „Imnul Făpturilor”. Este una din rugăciunile rari, înflorită pe buzele unui extraordinar credincios

(Urmare în pag. 4-a)

AUREL IACOBESCU

Roma-Gianjeolo

CRONICA

SĂPTĂMÂNII

Literatura pentru Ardeal

Sensul cronicăi noastre de astăzi prilejuit de pomenirea celor 60 de ani de la nașterea lui Octavian Goga este: ce influență are literatura pentru viața Ardealului. Ne referim, firește, la scriitorii de obârșie ardeleană, crescuți și formați între 1890—1910, cunoscați prin urmare ai soartei românilor sub maghiari. Octavian Goga are, în acest înțeles, o mare valoare, dar lucrul asupra căruia vrem să atragem atenția este că însuși poetul a formulat foarte interesantă idee despre rolul „literaturii în Ardeal” în „Precursorii”, una din cărțile sale cu circulație mai restrânsă decât s'ar conveni. Sunt în „Precursorii” (Cultura Națională, 1930, 309 pagini), texte de conferință, fragmente și articole compuse în jurul figurilor avărate în epoca indicată: Coșbuc, Iancu, Șaguna, Vlaicu, Părintele Lucaci, Iosif Vulcan, Gheorghe Pop de Băsești, Iosif, Chendi... Deși ocazional și fără un plan pretențios de „teoretic” cuprinsul cărții ne instruește neabunții asupra multor probleme rămase încă o preocupare a viitorului.

Problema „latinității”, de pildă, scotită închisă, de către un anumit spirit obiectiv, odată cu înțelegerea istorică a Școlii Ardelene, capătă o cu totul altă lumină, văzută în gândirea lui Goga: „Ne retrănsăm cu mintea după arcurile de triumf ale cetății eterne, fiindcă acolo nu ajungeau ordinele ministrului Hieronimy, visam la splendorile Romei, ca să găsim măcar acolo o platformă de amor propriu. Dincolo de munți începuse o viață de stat care angaja interesul tuturor, noi eram paralizați în acțiune și din contemplația trecutului scoțeam argumente pentru ziua de mâine. De aceia latinismul nostru s'a perpetuat și a rezistat vremii, de aceia el n'a fost nici numai o formulă trecătoare, ci un fel de evanghelie pentru toată lumea, așa putea spune un azil moral al celor năpăstuiți” (pag. 33).

Continuând tradiția celor ce au studiat la școlile din Roma, un ardelean modern ca Părintele Lucaci, își plămădoște temperamentul de luptător, cu o pasiune exprimată astfel de poet: „...din lumea asta de spectri luminoși și sugestivni mărețe s'a înfiripat catchismul fanatic al acestui preot care avea ca supremă dogmă: latinitatea” (p. 218).

Fără libertatea culturii dintr'un stat liber, cărturarii stăruia într'un principiu care li sporea totuși această libertate, transformându-l în erou, și în „factor determinant al ideii care trebuia să aprindă flacăra răsboiului de desrobire, dar salvându-l în același timp, pe seama umanității și demnității românilor din Ardeal” (p. 230). Demnitatea ce trebuia salvată era a unui neam latin, robit de o rasă năvălitoare în inima Europei civilizate. Neamul latin cutropit s'a păstrat timp de secole ca o așezare țărănească, împiedicat să-și desvolte ierarhiile sociale normale într'o națiune. Rar întâlnim o mai caldă pătrundere a structurii țărănești, din Ardealul românesc, ca în scrisul lui Octavian Goga: „Ardealul nostru, în acest sbucium istoric al neamului nostru, a trăit printr'un popor de țărani. Vrăsmășia stăpânilor străine, care-și pusese ca ființă desființarea noastră, ne-a supus unei despoiri me-

todice, vremuri îndelungate. Clasa conducătoare ne-a absorbit-o elementele dominante, biserica a tânjit în umbră cu persecuții rușinoase, școala nu ne-a împărțit cu binefacerile ei. Nu ne-a rămas de cât țăranelor al gliei... (pag. 82). Țărâ-nimea nu este înfățișată ca un principiu abstract deși activ cum este latinitatea, ci este înțeleasă în legătura ei directă cu viața din sat. Aproape toți cărturarii luptători au pornit dintr'un sat. Goga evocă străvechea așezare românească în care s'a format sufletul unui Aurel Vlaicu: „De acolo veneau cântecile pe care le cântă din gură sau din vioară, de acolo veneau poveștile, principiile lui de viață, superstițiile, dragostea lui de sunete și de culori. Un ceas petrecut laolaltă îmi vrăjea toată simplitatea curată a vieții noastre patriarhale. Părea că întrecă o mână nevăzută ridicase vâlul de pe un colț înverzit din pământul Ardealului” (pag. 266). Altele dintre frazele tremurătoare ale bardului zugrăvesc duros traiul poporului latin de țărani, sub ungurii stăpânitori:

„Abia biserica, lăcașul de ocrotire al tuturor acesinoșilor ne mai oiera un scut și o apărare... Cată stăia, cată cuvântă, câte bănuiele acumulate într'o biată societate oprăsiță. Închideți ochii o clipă și reconșutați crampenele fugare: ce potentat enorm era pretorul, cum smulgeau jandarmii tricoulul din costele fetelor la horă, cum se ivea fișpanul în landoul tras de patru cai, ca o apariție medievală în calpac cu egretă și dolman cu brandenburguri, stărnind respect și legitime temeri în toată lumea. (21).

Latinitate, țărâ-nime patriarhală, stăpânire ungurească, iată punctele esențiale care ne fac ușoară acum înțelegerea literaturii cu expresie a sufletului național ardeleanesc, dar și ca armă de luptă împotriva unei dominații de neconceput.

Scriitorii ardeleni vor ține seamă de aceste elemente, ca unii ce au pornit dintre țărani, și vor crea cu experiență numai din viața lor: „...într'o vreme când în mecanismul vieții de stat massemă nu-și aveau greutatea lor, scriitorii și artiștii noștri nu s'a înfrînat de țărani și l-au urmat în toate nenorocirile lui. În deceniile din urmă ale istoriei noastre contemporane, literatura și arta s'au refugiat la țară și aproape singurul lor subiect a fost acest om al pământului (p. 110). Devine lesne de priceput a-bilitatea caracterului profetic al scriitorului ardelean, deoarece numai mâna unui poet sau romancier-profet ar putea zugrăvi suferințele unui trecut cumpltit, descifrând tot-deodată tălcul unui timp al victoriei și dreptății. O atribuție profetică dă autorul „Oltului”, literaturii, când spune: „trebuia o sinteză a solidarității militante, un foc pururea treaz care arde pe culme vestind tuturor că în vâile dimprejur, lupta se ține încă. Acest fluid miraculos din care beau forțele creatoare ale tuturor oprimaților, a fost și la noi, ca și în alte părți, literatura” (p. 81).

În numele acestei forme de luptă, prin literatură, consfințită de cultura europeană, ca singura permisă și eficientă în unele împrejurări, se întreabă Goga, cu glas profetic:

„Se va găsi oare cândva meșterul iscusit, care despărând întâmplările și cântărind faptele să reconștăie această pagină strălucitoare de demult? Va veni poetul să lumineze cu razele lui în sguđuitoră tragedie sombră, ori istoriograful să descifreze fața vremii în toate tainele ei, și să ne dea eternul omenesc din sbuciumul lui Avram Iancu, îndeplinind astfel o operă de educație națională?” (p. 169).

Considerăm profetie tocmai „eternul omenesc” la care se gândeste poetul, pentru că atunci când va fi exprimat și cunoscut, dreptatea se va împlini trecând peste zăgazuri de orice fel.

Altă notă caracteristică a literaturii ardelenice, derivă din cele mai sus. E vorba de consacrația de care se bucură sincer și spontan, în sânul poporului recunosător, un cărturar ardelean. Referindu-se la „depozitarii dogmei idealului național”, care unori sunt simpli organizatori de șezători sătești, poetul scrie: „Fiecare din aceste manifestări de viață își avea de obicei un patron al ei, fruntașul consacrat, omul care încarna crezul obștesc și care printr'o linie dreaptă a unei vieți își răscumpărase dreptul de îndrumător deodată cu toate persecuțiile regimului ostil. (p. 207).

Amintim lectorului că toate cele spuse de Octavian Goga despre alți „precursori” i se potrivesc lui însuși, și că el însuși a fost un „consacrat” pentru darul de a suferi cu neamul său și de a profeta! În fine, despre cripta lui din luptători, a spus: „Epigoni ai țării mele, duceți-vă la ea să învățați dragostea de neam” (p. 211).

Lucrurile sunt scrise de-oamdata în cartea aceasta din care învățăm lesne și decisiv.

CONSTANTIN FĂNTĂNERU

CINEMA CAPITOL: „Ultima întâlnire”.

Am asistat acum câțiva ani la un film care, deși se numea „Mandalo” sau oricum alăra de „Ultima întâlnire” avea aceeași temă, jucat fiind însă de Kay Francis și William Powell. (Intre alte mici deosebiri, Kay Francis nu era bolnavă de inimă ci... măritată).

Prin faptul să-și regăsească un om mai priceput, și superior filmului vechiu. Sunt însă convinși că filmul vechiu a impresionat mai mult decât cel de azi pe cineții cari pe atunci, erau ce va mai puțin pretențioși. Actualul film american are de câteva timp o vagă tendință spre „filmele cu conflicte psihologice intense”. Deși ele nu se potrivesc prea mult cu genul „mercantilor”, despre care „se șoptește” că sunt destul de superficiali.

Poate din cauza asta filmele cele mai reușite sunt cele cu actorii importati din Europa. Lăsând la o parte această mică digresune, constat că filmul n'a constituit o prea mare surpriză.

Fără să fie un film extraordinar, lesne din rândul filmelor de serie, fiind bine jucat de Merle Oberon și George Brent. Amândoi își dau toate silințele să ne convingă, că prin velleja lor aparentă, maschează o stare sufletească nu tocmai ide-

TEATRUL DIN SĂRINDAR: E-va în vitrină, comedie în 3 acte de G. Gianini.

Soră bună cu plesa domnului Armando Curcio de curând prezentată pe scena Teatrului Ion Vasilescu, lucrarea d-lui Giugliemo Gianini, „Eva în vitrină” este o adevărată invitație la optimism, dovedind că prin intervenția unor oameni cu teorii oarecum paradoxale, banii se pot câștiga și prin alte sisteme, deosebite de cele cunoscute de aproape toată lumea.

Mătușa Elisabeta de Rosa, nu e chiar de părerea Profesorului interpretat de domnul Iancoveanu în plesa „Bani! nu fac două

D-na MARIA FILOTTI

parale”. Pentru a ajunge bogat omul trebuie să dea din mâini, încercând să se descurce din orice situație dificilă.

Deci acea teorie a contemplației, a lepei, cade, cel puțin la prima vedere, în fața energicei mătuși.

Dar să examinăm procedeele folosite de Profesorul domnului Curcio, de o parte, și de Mătușa domnului Gianini de cealaltă parte.

Amândoi isbutesc să arunce praf în ochii oamenilor din jurul lor, isbutind să-i orbească și să-i facă să creadă că tau hotărârit din proprie inițiativă, cu toate că — în fond — ei nu sunt

parale”. Pentru a ajunge bogat omul trebuie să dea din mâini, încercând să se descurce din orice situație dificilă. Deci acea teorie a contemplației, a lepei, cade, cel puțin la prima vedere, în fața energicei mătuși. Dar să examinăm procedeele folosite de Profesorul domnului Curcio, de o parte, și de Mătușa domnului Gianini de cealaltă parte. Amândoi isbutesc să arunce praf în ochii oamenilor din jurul lor, isbutind să-i orbească și să-i facă să creadă că tau hotărârit din proprie inițiativă, cu toate că — în fond — ei nu sunt

CINEMA ARPA: Richard al III-lea.

Mă întreb cu mare mirare cum de au admis cei ce hotărâsc — în chip de nași — sub ce nume se vor prezenta filmele ca „Richard al III-lea”, care-i un titlu ce nu spune prea multe unei anumite clase de cinești, să nu fie înlocuit cu „Teroarea și cruzimile din turnul Londrei”. Mai ales că premiera filmului a fost la cinema „Arpa” care s'a specializat în prezentarea filmelor „cum nu s'a mai văzut, cu acțiune trepidantă, senzații și emoții tari, cu mii de figuranți” etc. etc.

Și-au reamintit, din întâmplare, de drama cu același nume, a nemuritorului Shakespeare? Filmul „Richard al III-lea”, contrar onora din svonuri, citez pe cel care spune că ar fi fost refuzat de „Aro”, este un film bun.

Regia nu lasă cătuși de puțin de dorit, redându-ne atmosfera timpului.

Basil Rathbone, prin figura lui destul de puțin simpatică, reușește să fie și mai antipatic cuoanelor m'ioase, redându-ne un autentic Richard al III-lea. Alături de el, Bor's Karloff în rolul călăului, din Turnul Londrei, omoară mai puțin oameni decât m'iași făcându-l.

ADRIANA NICOLAE

decat niște marionete în mâinile acestor două personaje originale.

Profesorul se servește, pentru a isbuti, de fama unei moșteniri imaginare. Mătușa inventează o întreagă poveste făcând ca două femei cumsecade să apară în ochii celorlalți în chip de vampe din cele mai primejdicioase.

Nu împotă, deci, că teoriile Profesorului și ale Mătușei se deosebesc.

Procedeele lor se aseamănă, la fel ca și rezultatele la cari a-jung. Așa că vom așeza aceste două pese italiene în aceeași categorie a pieselor optimiste.

Dacă am căuta o definiție a piesei „Eva în vitrină” ne-am vedea silință s'o intitulăm paradoxal: „farsă cu teză”. Cel puțin actul al doilea face parte din marea familie a comediei de situație din cari nu lipsesc nici obșnuitele confundări, nici banalele schimbări de personalitate. — Ștăi? Farsa-tip: Birlic, veșnicul erou al farsei, a intrat în încurcătură. Ca să scape și silință mintă spunând unele doamne că e servitor. Unui domn îi spune că e profesor iar altui e convins că Birlic e popă. Până la urmă nenorocitul, care e doar un biet funcționar se vede pus în fața tuturor celor pe cari i-a m'ntit. Hazul publicului, bine înțeles, e mare.

Ceace deosebeste plesa domnului Gianini de obșnuitele farse de genul celor povestite mai sus, este lungul șirag de teorii debitate de Mătușe.

Dar, cum o fructură stropită, printr'o originalitate a bucătăresei, cu șrop de zmeură nu poate avea de loc un gust plăcut, la fel și o farsă cu teză ar putea fi nereușită.

Domnul Gianini, un abil autor dramatic a știut să învingă diferitele piedici, realizând o amuzantă comedie. I-am putea reproșa faptul că și-a prezentat eroii ca pe niște oameni foarte indiscreeți, cari de câte ori apar din culise, știu tot ce s'a petrecut pe scenă, fiindcă au ascultat la ușe.

E drept că majoritatea personajilor sunt femei și curiozitatea feminină este cunoscută, dar repetarea acestor indiscreții ajunge la un moment dat a fi obositoare.

Distribuția a cuprins nume din cele mai distinse.

Interpretați ar fi putut pune toțuși mai multă silință în învățarea rolurilor. S'ar fi evitat astfel dese-poteniri, cari n'au putut decât să dăuneze spectacolului.

Doamna Filotti a interpretat în chip magistral rolul Mătușei. Nu vedem care altă actriță ar fi putut prezenta la fel de strălucit și dificilul rol al femeii energice. Domnul M. Fotino, excelent în primele două acte, n'a isbutit în actul al treilea să ne convingă de totala transformare a eroului său.

Nu vom uita niciodată creația domnului Maximilian, cu ani în urmă, într'un rol asemănător în plesa Topaze.

Domnul M'hai Popescu — pe care, cu toate că acțiunea piesei se petrecea în Italia, regisorul nu l'a oprit să-și scoată țigările dintr'un pachet românesc și să le aprindă cu chibriturile produse de C. A. M. — a constituit o apariție agreabilă.

Domnișoara Tanzi Cocea nu și-a dat nicio silință să realizeze lucruri bune, deși a avut la îndemână un rol simpatice. Credem că este doar o ecipsă în cari era aceste artiște în ai cărei talent credem cu toată convingerea.

Domnișorul Bulinski și Țărânu au realizat lucruri mari în roluri mici.

Doamna Ecaterina Sahighian a avut un rol cu desăvârșire șters.

Regia domnului Sică Alexandrescu, cu unele scăderi, a fost totuși reușită.

TRAIAN LALESCU

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

CONCERTUL GEORGE COCEA

Numărul redus al violonceliștilor noștri și puțin frecvența apariției o fiecăruia din ei, face concertele de violoncel ale stațiunilor noastre, rarități.

Concertul d-lui George Cocea, dat săptămâna trecută la „Dalle” a fost desigur apreciat nu numai ca atare, dar și pentru interesul remarcabil al programului și contribuției d-sale artistice la aleasa lui prezentare.

Cu atât mai mult cu cât a priveluit și o memorabilă prezență la pian, aceea a maestrului George Enescu, a cărui simfonie concertantă a fost executată de d. Cocea împreună cu marele ei autor.

Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră, de George Enescu intrunește deosebit de reprezentativ complexul concepției creatoare enesciene, sub aspectele unei efervescente de inspirație tinerească, unei prozozunide ideii muzicale exprimate cu măiestrie încă de pe atunci, adică pe când compozitorul nu avea decât douăzeci de ani, ajunsă la depășirea stăpânire a tuturor resurselor constructive, la timpurie maturitate.

Violoncelul își găsește ecou amplu și intim caracterizat în sensul naturii expresive însăși a instrumentului, în cursul acestei mari compoziții, impunătoare prin proporții și finuță și nespuse de delicată prin nobila sensibilitate și m'ldărea subtilă de exprimare muzicală ce încheie.

Tehnicește, partea violoncelului poate fi considerată printre cele mai covârșite de dificultăți aflate în literatura ce i s'a destinată până astăzi. Fie prin pagini de neîntreruptă virtuozitate, fie prin structură ritmică, tonală, prin varietate de culoare și de caracter sau prin originalitatea dispozițiilor instrumentale ce cuprinde, simfonia concertantă de George Enescu, nu se

adresează decât violonceliștilor de înaltă școală și cultură și faptul s'ngur a o vedea inserată într'un program poate atesta că se poate de serioasă valoarea executantului.

D. Cocea a invins probele de mare răspundere ale lucrării cu remarcabil meșteșug și experiență muzicală de ansamblu, evidențind în deosebi admirabila cantilenă centrală, ce-și înalță ca deile ei accentuate în mijlocul evoluției avântate ale mișcărilor inconștante, în care ușor poate fi pierdută solistul de cumuli capricios al înălțărilor furtive, noase de fraze și despletiri de cascade sonore.

La pian, evocările orchestrale ale maestrului Enescu au fost extraordinare. Sonoritățile ireale de diafane isvodite fără încetare de sub mâinile predestinate ale marelui artist, poezia și originalitatea isbitoare a chipului său de a cânta pianul, care face din jocu-i isvor de unică d'ârnie muzicală, au umit și vrăjtit, au depășit cu desăvârșire cadrul interpretativ normal, realizând minuni de frumos muzical.

D. Cocea a precedat această foarte însemnată parte a programului cu o serie de interpretări stilizate, de linii limpede conturale și de apart muzical și violoncelistic de calitate.

Finetea d-sale de arcuș și sleturile sonore obținute cu deosebit simț și gust artistic și fil-traj tehnic de școală superioară au fost viu aplaudate în interpretările pe care le-a dat „sici-lianei” de Paradisi, rondo-ului de Bocherini, Malagunei de Albeniz și altor piese, precum și sonatei de Haendel, toate acompaniate cu cizelat meșteșug și curgătoare muzicalitate de d. Ion Filonescu, remarcabil pianist.

Aria de Bach cântată n'bis cu maestrul Enescu la pian a fost sfârșitul emoționant al acestui frumos concert.

Cronica plastică

Atelierul

de PAUL MIRACOVICI

Nu am dori să micșorăm câștigul ce l-a adus picturii studiul „plân-aur-ului” sau — fără să

facem jocuri de cuvinte — să

ecopăm aerajia și împiezirea ce a provocat pe atâtea palete

studii peisagiului ca motiv principal de inspirație. Elogiul ce-mi propun să fac atelierului și zvonită dintr'o firească reacțiune împotriva unei stări care a trecut dincolo de limitele unei conștiente înțelegeri a prețului de artă. Mai limpede spus, peisagiul — care a făcut rostul

unor vieți ca a lui Corot, Turner, Cézanne, artiști care și-au închinat toată puterea de muncă și genul în a exprima cât mai sincer emoția ce o resimțeau în fața naturii, peisagiul a devenit azi pretext pentru un facil exercițiu, exercițiu care duce la expoziții și la o ușurată împănare cu titlul de artist.

Nu ne vom ocupa însă de această mulțime care în fond vor reține numai vreme-nimic atenția publicului, ci de atâți artiști, dintre cei mai d'âruiți care au abandonat aproape cu desăvârșire atelierul în care revin numai când e frig și când nu pot picta nici măcar prin geam. Atunci, pitează natură-moartă! Admirabil lucru, natură-moartă! Dar și ea e pictată cu aceeași absență, devine aceeași comodă gimnastică a „senzațiilor”. Ați remarcat trista goliciune a atelierelor de azi? Provizoriul pe care-l respiră? O cameră de hotel, un apartament în care „atelierul” e poate cea mai puțin potrivită dintre încăperi ține locul atelierului de altă dată, atelierul din colțurile căruia fiecare umedă, fiecare suviță de lumină au fost martorii și tovarășii de meditație, de griji și de îndoieli ai artistului.

Un șevalet de câmp, o cutie care și ea amintește ambulatoriile preocupate ale stăpânului, tablourile puse cu fața la perete, așteptând să fie rânduite parcă făcute dinadins pentru aceasta — pe s'mea șalilor de expoziție — dau aspectul obș-

nuț al atâtor interioare ale pictorilor contemporani.

Am putea învinui vremurile,

un colecționar se recunoaște azi — încă — după un număr cât mai mare de tablouri

atârinate în pereți. De numele autorilor depinde și fama colecționarului. Artistul trebuie să-și alimenteze în permanentă colecția, deci să se închine oricărui preocupări care depășește pe aceea ale obșnuințelor sau susținător. Astăzi, moda vrea ca pictorul să aibe expoziție în fiecare an. Nu au răgaz... Cum vine primăvara, trebuie să-și ia cutia la spinare și să pornească la vânătoarea de „motive” pentru ca la toamnă să aibe numărul necesar pentru a umple o sală de expoziție iar amatorul — dificil — să ofere prețuri care oricât de bune ar fi, nu pot asigura artistului decât o existență care reînnoiește — aceeași — îndată după închidere. Obsedat de nevoia de a „face expoziție” artistul nu poate întreprinde o operă de timp și de meditație. De aci producția mărunțelor lucrări, repetarea obositoare a expozițiilor, mereu aceeași flori, aceleași peisagi. De aceea apar din ce în ce mai rar portretele prin sălile expozițiilor, și încă și mai rar, încercările de compoziție.

Cine ar mai răspândi eforturile și timpul ce-l cer acest fel de lucrări? Câți dintre artiști își mai îngăduie să lucreze o lună de zile la un portret, să facă zeci de încercări până să închege o compoziție? Astăzi, mulți devin pe săgăți numai din comoditate. Sculptura și chiar gravura au fost ferite de abuzurile la care s'a ajuns în pictură din pricina peisagiului. Disciplina materialului nu a îngăduit divagări sau excesive specializări, iar atelierul, atât de necesar și pentru una și pentru alta a păzit în adăpostul lui un meșteșug și o continuitate în stil care lipsese picturii. Regretăm atelierul nu pentru pitorescul său și nu numai sentimental, ci pentru atâtea lucrări frumoase care pier odată cu ele meditația, continuitatea și profunzimea seriozitate cu care se muncea în el.

Ciripiri în stepă

de STOIAN GH. TUDOR

Frunze desprinse din salcâmul ce-și hârjolia ramurile de strașina hotelului pustiu, se lipseră netirese pe geamul, ud de brumă, al ferestrei.

Andrei Bădiță le privi cu un interes bolnăvicios. Ce erau mai mult decât niște frunzițe abătute de întâmplare, acolo pe sticla umedă a ferestrei!

Cu toate acestea, Bădiță zăbovi vreo oră asupra lor, privindu-le fibrelor de un verde închis și arătându-le, ca unor medici ocușiți, ochilor le-neși și buhavi de neodihnă.

Când își dete seama că tot nu era gata cu îmbrăcătul, în două ore abia își trăsese un crac al pantalonilor, avu o tresărire de ciudă și își luă ochii dela frunzele ce-l derutau.

Andrei Bădiță era un soț de om-namită, unul din acei inși numa: putere și mușchi, născuți parcă spre a deveni luptători de circ sau hamali.

Dacă Bădiță nu ajunsese aici, soarta îi hărăzise în schimb meseria de portar la un hotel din Cluj, unde funcționa de aproape zece ani.

În noaptea aceea dormise singur în clădirea cu trei etaje și cu zeci de camere a hotelului „Regina”, ale cărui scări interioare șovăiau până mai ieri sub povara oamenilor ce-și plăteau adăpostul acolo.

Proprietarul se refugiasse „dincolo”, lăsând indiferent sarcina lichidării hotelului în seama lui Bădiță, portarul. Ca telegiu, dansul n'avea să leșine de supărare, se rostise șăgăinic stăpânul, căutând să-și creeze o veselie de care el însuși se îndoaia.

Amintindu-și acum de această aluzie, Andrei Bădiță se posomorî rămânând în mână cu șapca-i galonată de portar modern, pe care se pregătia tocmai s'o pună pe cap.

— Iată, își zise dansul clătănându-se, chiar să leșin de jale... De s'ar termina!

Apoi se prinse din nou de roțul de frunze din geam. Rămase astfel, ca un ermit în dulcele rugă către Atotputernicul, lipsit de viață exterioră dar plin de trăire lăuntrică, multă vreme.

Târziu, tresări cu aceiași vădită supărare, de om păcălit.

În cele din urmă, scos din sărite, deschise grabnic fereastra și cu o târsire de palmă aspră, mătură cu desgust frunzele păpărnice ce-l încercuau.

Privind orașul de sus, străzile i se părură măhnitor de pustii. Pe uliți loc-colo, se mișcau soldați posomorîți, bătând pasul mai mult pe călcăie, din care pricină patrularea lor era însoțită de un șgomot exagerat.

Deodată, Bădiță coborî glonț pe scara de serviciu ce da în curte. Un soare, parcă plin de pete sau ros de molii ca o cârpă, dăruia o lumină și o căldură neisprăvite.

Portarul alergase întrăci pentru că i se păruse că aude un strigăt, o voce umflată ca un balon de vidul pustului din jur.

Nu se înșelase. În mijlocul ogrăzii aștepta un necunoscut rupturos, care îl salută scoțându-și pălăria și temenindu-se cu șiretenie.

— Ce dorești?

— Vreau să rughem ceva pe d-ta, răspuse ciudata apariție în care portarului nu-i fu greu să recunoască un ungur chilipirgiu.

— Ce vrei?

— Vînde la mine, om serac, un pat frumos, continuă străinul chinuind nevinovata limbă română.

Căți de alde aștia nu-l asaltaseră pe Bădiță în cursul săptămânii! Erau corbii nenorociți altora, calici cu apucături de bandiți, cari dacă nu se năpustiau să prade hotelul, o făceau de یرica pumnilor sdravănelului român.

Bădiță îi întoarse și acestuia spatele. Dar necunoscutul stăruia:

— Dă pat frumos. Pastic dela restaurant vîndut toate mese și soane. Și fără pic de șfială, maghiarul îi prinse brațul, căutând să-l conșugă.

— Hei, lua-te-ar draclii de lepră! se răsti portarul, eliberându-și mîna din strănsorea nedorită. Pleacă, n'auzi! Crezi că de asta îmi arde mie acum?...

Andrei Bădiță dispăru trîntind ușa în urma sa, în căutarea singurătății de care avea atîta nevoie.

Sosit din nou în camera de unde plecase la pîtipul cerșetorului, își făcu patul, trase de câteva ori cu mătura, dînd gunoii după ușe, apoi începu o plimbare frămîntată între cei patru pereți. Se mișca și în neastîmpărul acesta indurerat privia des poza unei femei ce atârna de zid, d'asupra patului, făcînd impresia unui sinucigaș ce-și prelungeste viața împotriva voinței sale.

Sub greutatea trupului său mătăhălos, blînde subrede ale dușumeii scurțâiau cudad, în triluri de cimpoi.

— Ana!

Andrei Bădiță rosti numele acesta cu un accent atît de mișcător, încât se sperie el însuși de duioșia glasului său, pe care nu-l mai recunoștea.

Cu chipul plin de îngrijorare se opri, cercetă încăperea căutîndu-l parcă pe acela ce rostise atît de neomencose numele Anei, apoi îngenunche în fața fotografiei tinerei femei, din dreptul patului.

— De ce mă chinuiești, Ana? Isbucni iarăși Bădiță. Vii cu mine, Ana? Eri m'ai mișcîț, nu? Of, Ana, nu mai pot trăi fără tine... Să plecăm amîndoi la București!... Acolo, voi face negoț. Găsit-am și firma: „La refugiatul ardelean”.

Vii cu mine, Ana? Halde, fii tristă, doară-te înima pentru bătrînul tău totă, dar vino cu mine. Suntem doi și cu norocul tău și-al meu facem patru!...

Transfigurată, uriașul îndrăgostit luă poza femeii din cui, o strînsese la piept oftînd și nu o puse la loc pînă ce nu dete o serie de sărutări neburse locului ce închipuia gura fetei.

Indrăgostitul trecu la fereastră.

Ungurul plicticos era tot acolo, în mijlocul bătăturii, umil și ne-mișcat.

— Pat! făcu el rugător de cum îl zări pe omul din cadrul ferestrei.

— Javra pîsaloagă! Așteaptă!

Bădiță se repezi pe culoar unde se aflau depozitate zeci de lighene, lavoare și căni mari de apă. Luînd o scuiptăcare albă, reveni la fereastră, aruncînd-o celui de jos.

Cerșetorul înșăcă darul acesta atît de inutil în bordeiul său murdar, depîrtîndu-se vesel, petrecut de hîdușii le portarului: — Căine, vezi, acum laudă-te că nu te-ai lăsat pînă n'ai ciupit ceva dela „țigani” de romîni!...

După această întâmplare, Andrei Bădiță se gîndi nestingherit la Ana, femeia din poză.

Imaginea tinerei la care se închinase ca în fața unei icoane, era a prietenei sale, fîca unui negustorăș din Cluj-ul ce urma să fie dat ungu-

rilor, chiar în ziua aceea, pînă seară. Iubirea lor înflorise mulți ani, dintr-o primăvară veselă pînă în toamna aceasta aducătoare de năpastă.

Acum, împletitura de flori și vise care era dragostea lor, amenința să se destrame din pricina tatălui fetei.

Moș Pătru, avînd de luptat cu înfruntările fraților săi romîni cari se refugiau înăuntru țării, se încăpătana a rămîne în țargul ce-și schimba stăpînirea.

Om de modă veche, bătrînul negustor de brînzetură era hotărît să facă gestul acesta din pricina cari îl priveau numai pe dansul. La mijloc era o chestie de ambiție, un proces vechi pe care îl avea cu un alt negustor din Cluj, un venetic sîrb, venit din părțile Banatului.

Din 1925, an cu an, moș Pătru se înfășase dinaintea judecătorilor, dînd ochi cu dușmanu-i de moarte, însă judecata se tot amînașo din pricina evocațiilor tocniți de sîrb. Aceștia aflau mereu noi cauze de prelungire a procesului, alungînd și dînd cu piciorul dreptății ce i se venuea...

Cât s'a lupiat bietul om ca să mîntuie judecata! A adus chiar avo-cați vestiți dela București, pentru a căror plată trăsese tîrșor de băierile pungii, dar în zadar.

Apărătorii negustorului venetic se arătaseră mai puternici.

Scormoniau prin cărțile și hîrtiile aduse la ședînțe, în tobe de piele, și gata, ațurîții găsiau șmedone de pricină pentru amănare.

Din această luptă, moș Pătru nădăjduia să iasă cîștigat cîndva, dar pînă atunci își oțelea voința din zi în zi, devenînd rău pentru dreptatea lui, neînduplecat.

Ca nu cumva dușmanul să-și inchipuie c'a scăpat de răsunare, Pătru trimise vorbă sîrbului că rămîne pe loc să-și termine judecata și bineînțeles, să-l vîre în pușcărie...

Hotărîrea fusese luată și nimic nu-l putea sili pe moș Pătru să și-o schimbe.

În ajun, tinerii se văzuseră în hotelul pustiu, împărțîndu-și decepțiile. Mîndra Ana sau „Ana cea subțirică”, cum obiceuiau să-i zică ce-tătenii din partea aceea de Cluj, lupta de câteva zile împotriva unui sbucium fără margini.

Înima-i necălită încă la neajunsurile vieții, trebuia să răspundă grelelor întrebări pe cari i le punea destinul.

Să rămîna lîngă bătrîn? Să aleagă calea pribegiei alături de omul iubit? Mai trebuia apoi, ca înainte de a lua o hotărîre sau alta, să nu-și nesocotească nici sentimentele patriotice de cari era animată încă din copilărie, ca orice odraslă de ardelean. În pustietatea apăsătoare a hotelului, Bădiță și Ana se răsboiseră cu toate încercăturile acestea. Plîngînd în pumni, pînă la urmă fata își desprinse drumul: lîngă tatăl ei!

Sdrobot, sufletește, slăbit trupește, Bădiță protestă, blestemă și căzu într-o nesimține ce-l ținu în pat pînă seara. Pe întuneric se ridică, se plîmbă pe culoare, coborî în pivniță și astfel pînă spre miezul nopții, când răpus de oboseală și durere, se trînti din nou pe pat.

Ziua următoare fu tot atît de tristă pentru flăcău. Se simți îmbătrînit, suferînd, trăind în fiecare clipă vâltoările și emoțiile unui an, din trecut...

Deodată, Andrei Bădiță se repezi la fereastră. O mulțime de țărani și orășeni manifesta pe strada învecinată, cu steaguri și pancarte.

Drumul cortegiului era deschis de preoți în odăjdii, ofițeri în jînute de campanie, școlari, călugări, magistrați în robe cernite, iar în urmă venia norodul neliniștit, cu ochii aprinși de febră, cu piepturi hotărîte, cîntînd la unison sau strigînd, din rîrunchi cuvinte patriotice. Soldați, cari mai înainte patrulaseră fără avînt pe străzile triste, se alipiseră și dansii glostei, amenințînd cu armele, săbiile, pînă ce întreaga mulțime cuprinsă de același ciocot, începu să amenințe. Cu pumnii, cu bastoanele, cu steagurile și crucile...

Priveliștea aceasta de oameni revoltați îl înflăcăra atît de mult pe Bădiță, încât îl făcu să-și uite propria răscoală și amărăciune. Deschizînd fereastra, privi mult cortegiul, pînă o coti după colțul străzii, privind cu înțelegere frățească ecoul din ce în ce mai îndepărtat al gloatei ieșite la luptă.

Din nou singur, portarul începu să-și pregătească geamantanul de plecare. Din casa de alături a doctorului ungur, ajungeau pînă la urechile sale svonul unei tarantelle vesele bătute la pian. Muzica îl enervă. Cu graba unui borfaș care în puțin timp vrea să adune cât mai multe obiecte din casa în care s'a strecurat, portarul smulgea lucrurile din odăie și le arunca în geamantanul din mijlocul încăperii. Din casa vecinului țâșni un nou cântec: un marș triumfal!

Bădiță vru să injure de ciudă, să blesteme, dar în acea clipă auzi o ciocănitură în ușe, urmată de un:

— E voe?

Sudalma i se opri în gîtlej. Era glasul ei...

— Vino, Ana! tună Bădiță abia înrîndu-și cumpătul de emoție.

Ana intră, tîptil. Era îmbrăcată ca în zile de sărbători, în pardesul negru pe care îl cumpărase de curînd dansul, pe cap avea un basc, la gît o legătoare înflorată.

— Am venit să-ți urez călătorie bună, grăi Ana încetșor, apropiindu-se și luîndu-i mîna spre a i-o strînge.

— Asta e tot?

— Tot! răspuse fata desnădăjduită. Tata e neînduplecat. Nu mă lasă să plec. Poate, venim și noi după mîntuirea judecării!...

— Atunci mai aștept și eu, Ana! Vreau să fiu lîngă tine, să murim aproape unul de altul.

— Nu, se împotrivi femeia îngrozită, tu să pleci îndată, pînă nu pică ungușii, că-i rău. Tu știi ceti în cărți și au să te închiză, să te ucidă!... Și-ai oțetești și jurnal!... E rău de tine!

— Nu pleci! Isbucni Bădiță răsturnînd cu piciorul geamantanul cu lucrurile adunate pentru călătorie. Rămîn lîngă tine. Imi ești dragă, Ana. Tu știi cât te iubesc, așa că nu întreba de ce nu te părăsesc.

Ana tăcu învîșă. Palidă, trecu la fereastră. Amurgea. Dinspre inima orașului veneau frînturi de strigăte, de șgomote și auziră și câteva pocnete de carabină.

Fata tresări, sguduită de presimțiri rele.

— Merg și eu cu tine!

— ???

— Da, întări Ana ducîndu-și batista la ochi. Lacrima asta e pentru tata!

În drum spre gară, trecînd pe lîngă oameni ale căror suflete păreau năpădite de șcaie și uscăciune, Bădiță și Ana pășeau apăsat către viață, pîni de fericire și încredere.

Peste ape venețiene

(Urmare din pag. 1-a)

Nu este o invocare a tertării, o aspirație către fericirea de după moarte, ci o laudă adușului Dumnezeu, pentru tot ceea ce este frumos, minunat și mare în natură. Un psalm al Evului Mediu, unde se cîntă laudă Domnului ce a făcut să se ivească, din nimic, frumusețile nesfârșite: soarele, luna, stelele, vîntul, norii, semînul, apa, focul, țărîna, fructele și florile. Sfantul Francisc se înfrățește, cu toate făpturile, cu întreaga creațiune, cu fratele soare, cu surorile stele, cu sora apă și focul viii, robust și puternic. La sfîrșit, întinde bucurios mîna sa morței celei trupești, și nu șovăeste a o numi sora moarte.

Cerul este astfel pogorit pe pămînt și apropiat de înțelegerea și iubirea oamenilor. O umanizare care nu exclude a dorința credinciosului, căci chipurile sfințe trăsesc lîngă el, împart aceleași bucurii și tristeți de o clipă sau de o veșnicie. Deaceia Francisc nu s'a sfiit să se asemene în viața sa, cu Iisus. Nu l-a imitat, dar formele și spiritul în care a predicat și a trăit înfățișează o asemănare isbitoare cu istoria Mîntuitorului.

Viața lui a fost aproape de înțelegerea contemporanilor, iar legenda i-a încoronat faptele și a lăsat posterității imaginea unui Francisc, care îngenuncheiat în fața copacilor și florilor, uită pentru o clipă că

slăvește puterea cerească și cîntă numai frumusețea pentru frumusețe, și armonia pentru armonie. Un Sfant Francisc care nu ne-a lăsat decît un singur imn, CÂNTECUL CREATURILOR și o Epistolă către credincioșii și necredincioșii din lumea întreagă. Dar în Cîntecul creaturilor sau al soarelui, găsim esența adorăției și poeziei naturii, lucruri iubite în viața de către Francisc din Assisi.

În scurta noastră ședere pe ostrovul venețian, între pini și chiparoși, sub chioșcurile de viță unde pătrunde adierea dinspre mare, — misterul iubirii franciscane și al sîrăciei desăvîrșite începea să se lămurască.

Chipul umil al îndrăgostitului de flori și de păsări stăpînea pe uscat și pe apă.

În ziua următoare, cînd ne-am desprins ușor de țîrmul aceluia ostrov minunat, o gondolă plină cu rodul grădinilor de dincolo de mare, plutea către Sfantul Francisc al Singurătății. Doi frați franciscani călăuzeau această ofrandă a naturii, pe răsfrîngerea apelor, acolo unde se întindeau două punți de lumină, cu o cruce nesfârșită, cu brațele către cele patru zări ale lumii, pe care le îmbrățișează iubirea de oameni a fericitului Francisc din Assisi.

C. N. NEGOIȚĂ

Jurnalul unei dactilografe

„Je hais le mouvement qui dép'ace les lignes
Et jamais je ne pleurs et jamais je ne ris”.
(Baudelaire)

Mișcarea muncii vatamă și nemiloasă, frînge
Conture ideale, reci jocuri de lumină.
Bat la mașină cifrării și șiră cum șcade 'n sânge
Avîntul liniei de miere și de crînă!...

Cînd ceasurile numără, egale, viața

Încercuită, solitudinea se curmă.

În soare tînar vreau să mi scald o clipă fața.

Cu mîini febrile, cuib de străngeri fără urme.

În jur stă oastea ochilor fluizi, albastre crește

Cu 'ndemnuri mîndre ce mocnesc și-atrăg:

Statuse vorbitoare și dîcînană poveste,

Mă simt în lumea unui tînar vis de mag.

Simt ochii toți asupra mea și lacrima bastardă,

Ce mă despoaie de vestmînt și'n umbră mă pstrece.

Doar el, stăpîn cu braț de fier și ochi ce nu desmișcă.

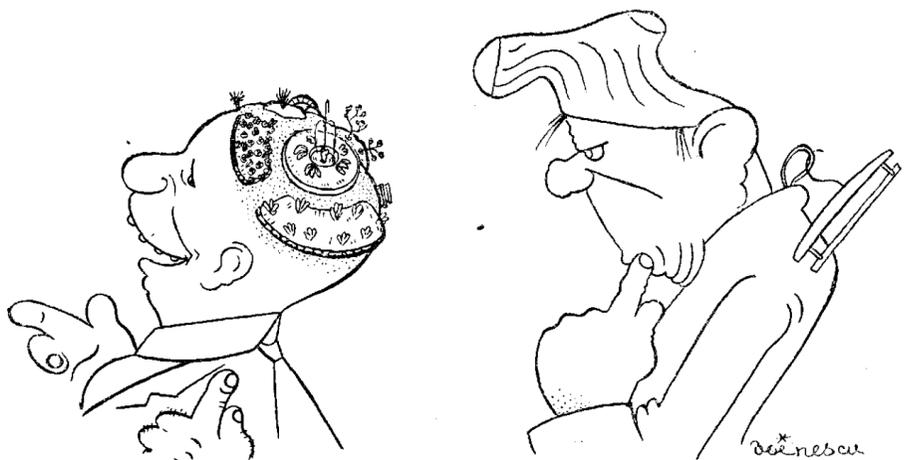
Cum singur știe ce lucrez, stă 'n fund, masiv și rece!...

ȘTEFAN STĂNESCU

SFAT INTELEPT

Dacă reușiți să vă aranjați astfel interiorul, niciun cutremur n'o să vă mai impresioneze.

CUM SE NASC MARILE IDEI

— Cum ti-a venit ideea acestui mare minuat?
— De la apărarea anti-aeriană. Întîi am pus nițel nisip în cap, împotriva incendiilor, apoi am făcut o cărare cu pietriș și în urmă am plantat florile.

CICLU din „TURNURI“ Onofrei, pomojnicul

de VLAICU BARNA

T U R N

Imprejurul turnului.
Lăile urzesc pânzele nopții.
Rolind mereu, rolind,
O furtună de aripi.

Noi ascultăm,
Între maluri pierdute viind.
Ale păraclor subterane unde
Scâldate 'n umbrele turnului.

Sunt temelele mări de 'ntunereș.
Mărite gnomilor, afunde, —
Izvorite din peșteri.
Unduind spre abis.

EV MEDIU

Veacul fost-a aspru.
Piatră, foc și fier,
Suliți de jucaștru.
Braț de cavalier.

Trâmbițe svoniră
Pasul teuton...
Cântăreț din liră,
Pântecoș bufon.

Oști în rânduri multe,
Sprinteni cai în spume, —
Melodii de fluie
Duhuri de cărbune.

TAINA

Cad zile — fluturi cenușii
Bătând sf. oaze aripi — umbre,
Pe mușcași de ziduri sumbre
Sub semnul albelor stihii.

Un ornice vechiu pe turn, oprit,
Se oglindește 'n lac sub vremi.
Din sure depărări rechemă
Fantoma liricului mit.

Când prin azur, înfiorate,
Doar clipele se scurg spre-apus:
Aripi de corbi le-alungă, sus,
Spre neclintita 'n veac cetate.

S V O N

Trec ore lungi dar nu mai bat
În turnuri, clopotele seri.
Din scutul lumii se revansa
Rugini de cur pe regal.

În nopți — în alte nopți — pe-aci
Ău poposit sub ziduri oști
Și torțele cu luminat
Armuri de-oțel și cai voinici.

Pe cerul negru de vulturi
Se înălță — balaur — fumul...
Un corn se risipea 'n ecouri
Printre muncelile și păduri.

DEPARTE

Umbre mă poartă departe, departe.
Către lumea de neșuri a brazilor.
Vino și tu lângă stele
Subt cerul de-azur al noacșilor.

Intra-vom, eu — prinț al tăcerii,
Tu — albă prințesă pădurilor
În domul nopții, când luna
Invăluie vălurile murilor.

În gravele umbre de-abis
Cu steme fără de moarte
Sburătoarele seri, tăcute,
Subt aripi prelunși să ne poarte.

Sus, peste vechile turnuri
Spre singuratele aște, —
Ochii tăi mari luminând
Adâncuri albastre.

RAMAL...

Rămâi după aceleași ziduri
Umbrite de bătrâne turnuri
Lângă țesăturile ogvâle
Aceleași rugăciuni să murmuri.

Cu ochii mari — vâpăi albastre
Mă vei petrece lung pe drumuri
Când oștile adorm sub flămuri
În zile vinete de fumuri.

După cum se întâmplă la in-mormântări, toate trebuiesc rânduite în pripă, așa ca regretatul răposat să poată fi urnit după cuviință, și cât mai curând, spre locul de fericită odihnă. Se adună neamurile până la a șaptea spiță, prietenii, toate babele din cartier, ciocli, birjari, paracliseri și lumânărari... Toată lumea se crede datoare să fie mahnită sau să țipe, și nu sunt puțini dintre acei care cunoscând regula, leșină...

Atunci se produce panică generală, se cotbăește prin dulapuri după eter, apă de Colonia sau oțet de vin, se procedează la respirație artificială... Mortul cade pe planul al doilea, și rămâne singurul care-și păstrează calmul, cu ochii închiși strâns, ca să nu vadă nimic din toată această neobicinuită agitație, căsunată fără cuviință asupra casei.

Sunt atâtea formalități și rânduieli de îndeplinit în astfel de ocazii, că ajutând cu toții, abia le pot pridi...

Așa stând lucrurile nu m'am mirat deloc, când la moartea bunică-mi am fost delegat să mă duc la primărie, ca să aranjez chestia locului dela cimitir, în care avea s'o îngroape.

Avea, sărăcută, 90 de ani, și decesul ei nu mi se părea să fie înainte de vreme... Ca om cu puțină judecată, mă gândeam că viața, la vârsta asta biblică, nu-i putea fi tocmai plăcută, și, în cumișența ei, va fi chemat în rugăciunile făcute, milostenia lui Dumnezeu ca să-i ușureze mai repede osânda...

O priveam liniștit, și-i fericeam seninătatea somnului ei adânc și vecinic, sporită de lumina lumânărilor care o strejuiau. Mărturisesc, că nu mă simțeam cătuș de puțin îndemnat să plâng... Ar fi fost cu totul fără sens... Asta n'a împiedecat pe o babă, pe care o vedeam pentru prima dată, să vină lângă mine și să-și stoarcă nasul, plângând cu sughițuri:

— Nu mai plânge, maică!... Destul o plâng eu, care am copilărit cu ea!...

Apoi, cașicum ar fi fost apucată de năbădăi, a început să dea gură moartei:

— Rusando, soro, scoal' că a venit alde nepotu-tău, Iancu, să te vadă!... Aoleu, da' dece te-oi fi supărat pe noi, și nu vrei să ne mai vezi și să ne răspunzi!... Rusandoo!...

Am lăsat pe babă să-i facă mai departe aspre muștrări bunică-mi, și am dat să plec la primărie...

O mătușe mi-a legat doliu la mână, iar una, țata Paraschiva, m'a petrecut până la poartă, sfătuindu-mă să aleg locul „la poziție“, și să nu mă las înșelat de pomojnic, „vede-l-ar îngropat la rând, cu droağa primăriei“, care este un hoțoman, și-și păstrează locurile bune „pentru familia lui“...

Am asigurat-o că n'are să se întămpie așa ceva, și am pornit la treabă.

Când am intrat în biroul pomojnicului, l-am găsit psalmodiind pe nas un cântec bisericesc și contemplând planul de parcelare al cimitirului... Om conștiințios, care nu-și îngăduia să piardă un minut în afară de cadrul meseriei lui... Era un tip între două vârste, chel, îmbrăcat corect și extrem de amabil... S'a sculat în picioare, și s'a recomandat, cu glas, mios și frânger de șale:

— Permiteți-mi să mă prezint:

de PAUL CONSTANT

tas, pentru o comemorare... în dreapta este înmormântat domnul Vasilescu dela Măsuri și Greutăți, om foarte cumsecade, în stânga domnul Găman, subcomisarul, iar în spate, o preuteasă... După cum vedeți, numai lume de ispravă... Oameni de înțeles, cu care nu v'ați putea gălcevi...

— Văd aci un loc liber...
— Exact... 124... Să căutăm să vedem vecinătățile lui 124...

Răsfoi din nou registrul, până la căsuța 124... Citi atent, în susul și în josul registrului, pufni pe nări și bătu cu dosul palmei, nemulțumit. Dupe care se pronunță:

— Nu face pentru D-voastră!... Aveți îngropat în dreapta pe unul, Pastramă, bețivan și scandalagiu nemaipomenit... Eu, unul, am făcut chiar o întâmpinare către domnul primar, cerând să nu i se permită înhumarea în centrul cel mai populat al cimitirului... N'am fost însă ascultat... Pentru o persoană liniștită și fină ca D-voastră, numai odihnă n'ar fi... În stânga este îngropat Mărculescu, ampioiat la percepție, care între noi fie vorba, a murit de tuberculoză... Hotărît, nu face... Nu este nici liniștit, nici sănătos... V'ași ruga să-l luați tot pe 54...

— Bine, îl iau pe 54...
— Are un metru și douăzeci lat, și doi metri lung... Cu toate că sunteți puțin cam înaltuț, este suficient chiar pentru Dvs. Și-apoi, pe vremurile astea de criză, se mai strânge omul cum poate...

Începuse să mă scoată din răbdări. Ca să nu-l pocnesc, am scos portofelul cu bani, și l-am întrebant, scurt:

— Cât costă?
— 1200, plus 260 săpatul, plus timbrele pentru cerere și actul de posesie, care revine la de câte două ori nouă, plus doi aviația...

— Poftim, oprește de aci...
Văzând că lucrul a putut fi terminat mulțumitor, Onofrei și-a frecat mâinile satisfăcut, și a pus mâna pe toc, să-mi completeze formularul de cerere.

— Numele și pronumele decedatei...
— Ruxandra Popescu.

Onofrei a clătinat din cap a tristete și a oftat adânc.

— Vârsta?
— 90 de ani.

— Hm... Săraca de ea!... Putea să mă trăiască!... Eu am citit despre unu!...

— Știu, despre un turc...
— Exact... Ala a trăit 120 de ani și a fost îngropat...

— N'a fost îngropat deloc... L-au împăiat, și l-au așezat într'un muzeu turcesc...

— Da?... Eh, dacă așa o fi o-biceial prin țara turcescă!... Numele și pronumele părinților buniciei D-voastră?...

— Nu-l știu... După câte am auzit, au murit acum 60 de ani...
— Ar trebui să le căutați extractele...

— Le-am căutat și la Arhivele Statului... Mi s'a spus că au pierit într'un foc, pe timpul lui Vodă Cuza...

Onofrei a fluierat a pagubă, și s'a scărpinat cu tocul pe dupe ureche...

— Ar fi cazul să le publicăm la Monitorul Oficial... Altfel nu putem completa formularul...

Ca să nu mai zăbovesc, și s'o termin cu păcătosul asta care mă scosese din sărite, m'am prefăcut că-mi aduc aminte.

— Scrie, domnule: Mitrofan, sârdarul, și Bălașa, sârdărița...

— Slavă Domnului, că ne-am descurcat... Așa este la înmormântări: se zăpăcește omul... Poftiți și iscaliți!...

Am semnat cererea, mi-am luat restul de bani, actul de proprietate și notificarea către gropari, și am dat să plec.

Onofrei a eșit din nou de după birou, și-a frecat mâinile cu satisfacție, și s'a îndoit de șeale într'un salut de specială polițe.

— Iți mulțumesc, domnule Onofrei!...

— N'aveți pentru ce... Să-l stăpâniți sănătos... Și, mai poftiți... Oricând, vă servesc cu plăcere...

Am trântit ușa cu necaz, și până am ajuns acasă, nu l-am slăbit din sudălmii...

Baba de la etajul 4

de N. PAPADOPOL

O iubeam nespuse pe Bibi. Le iubeam desigur și pe celelalte: pe Mimi, Fifi, Lili, Sisi, Chichi, Nini, Riri și Bobi, dar pe nici-una ca pe Bibi.

Ne-am cunoscut întâmplător. I-a căzut într-o zi mânășă fără să observe, eu am ridicat-o repede și l-am prezentat-o ca pe un omagiu, prezentându-mă în același timp ca un proaspăt sublocotenent:

— Imi dați voce: Gogu.
— Imi pare bine: Bibi.

Și de-atunci o iubeam nebunește. Când o vedeam, îmi începea să-mi bată ca un ceasnic uscat, limba mi se împietricea și începeam să mă bălbăi chiar înainte de a deschide gura. Eram, cu alte cuvinte, așa cum și stă bine unui îndrăgostit sau cel puțin așa cum pretind humorisții că arată acest spectmen.

M'a urmărit însă totdeauna — în materie de femei — un ghinion fantastic, care avea și de data aceasta să se arate sub forma babei de la etajul 4.

Să nu vă închipuiți că baba dela etajul 4 este vreo stafie sau vre-un produs al fanteziei umane ca Tili Bughliand, Joimărica, Mama Pădurii, Frau Hole sau Ciurma Gândilor. Nu. Baba de la etajul 4 este un produs al fanteziei divine. Ia închipuiți-vă o femeie înaltă cât o sperietoare de ciocli, uscată ca o coropișniță care n'a mănăat o săptămână, cu piele de caracatiță conservată, cu priviri de pește mort, cu o dantură în chip de lopeți ca rozătoarele, peste care se răstrânge amenințător și urit un zămbet de javră omenească lăhnită; la încheeturi cu un miros de coșciug ovricesc uzat, iar la vorbă fierce, ca orice otravă a lui Dumnezeu, hădă și nefastă.

Vă rog să mă credeți că în această descriere n'am pus pic de răutate sau răsunare, ci numai durere, fiindcă pe femeia aceasta a trebuit să o sărut de dragul iubitei mele Bibi.

Desigur mai cunoscusem eu femei cari te scoteau din sărite și cari mă persecutaseră cu amorul lor desfrănat, dar nici-una nu fusese în halul acesteia. Avusesem onoare să apreciez următoarele spite femeiești: bărbelnițe, ciufute, ipcerite, plângărețe, căzături, imbrododite, cramponate, zbărlite, darnice, cătrănite, făfăite, etc. dar nici-un exemplar din aceste categorii nu se ridicase cu grătescul până la baba de la etajul 4.

Toate aceste urgi ale lui Dumnezeu — pentru că pe mine nu m'a învrednicit decât rar cu prezența unei adevărate femei — sunt niște modeste ucenice pe lângă arătarea diavolească a susnumitei babe.

Dar să vă povestesc lucrurile pe șleau:

O iubeam pe Bibi ca un nebun. Desigur că nu e nici o greșală, nici-un păcat. Bibi avea 18 primăveri, iar eu 20 de ani bătuți pe muche. Amorul meu cu Bibi a fost la început m'nunat. Vreau să spun că se desfășura în condiții normale: ne vedeam zilnic, ne țineam de mână, ne sărutam din când în când, ne priveam hipnotic în ochi, ea îmi descoperea câte un fir invizibil în păr, iar eu îi aranjam cu grijă bătiștuța pe care o avea prinsă într'un buzunărăș deasupra pieptului. Aceasta a durat circa 2 luni, adică până la 23 Mai când mă pomenesc cu acest bilețel:

Iubituie,
Să nu te intristezi de cele ce îți scriu. De mâine nu ne mai putem vedea în locurile noastre preferate, deoarece papa a hotărât să invăță câteva limbi europene și de mâine iau lecții cu doamna Zăușcă, în strada Ghinionului numărul 13 bis, la etajul 4. Cum eu nu pot admite să nu te văd în fiecare zi, l-am expus cazul nostru doamnei (care e foarte inteligentă, fină și de familie bună) și dumnezei a acceptat cu entuziasm să ne înlesnească în fiecare zi posibilitatea de a ne vedea.
Vino mâine la ora 5 p. m.

Bibi
Deși scrisoarea era în aparență tentantă, fiindcă nu trebuia să mă colind străzile și să mă ascund cu Bibi prin toate cofetăriile periferice, m'a prins totuși o tristețe amară și am simțit că Bibi s'a dus ca și Mimi, Fifi, Lili etc...

A doua zi la ora 5 fix sunam sub o carte de vizită pe care sta scris: Păpărița Zăușcă, născută Biendereu, profesora de limbi moderne.

O servitoare bătrână, care mă spionase mai întâi printr'un fel de ochan îmi deschise ușa:
— Domnul?
— Gogu.

— A! domnul Gogu! Poftiți în salonaș. Doamna este cu dușia în bibliotecă... Am s'o anunț.

Salonașul, ca orice salonaș de babă, era plin de mobilă renaissance, Louis XV, empire, modernă, modernistă, cubistă, țărănească și mărănească.

Pentru orice eventualitate iau loc. După cinci minute simt că se deschide o ușă discretă și apare amfitrioana. Mă prezint respectos ca un cruce june de 20 de ani, roșesc oarecum jenat și aștept. Baba mă ia de mână ca pe un țanc, mă duce la geam, mă privește ca pe un câțel de rasă, mă întorcește, mă răsucește, apoi rămâne cu ochii ei de pește sărat pe mine și îmi șoptește ca dintr'un cavou:

— Ce mult semeni cu el, cu prima mea dragoste, apoi căzu într'o adâncă melancolie.

După vreo zece minute îndrăznii să-i spun:

— Dacă îmi permiți doamnă, Bibi...

— Nu, nu, nu mai vorbi! Semeni atât de mult cu el. Era la fel de înalt, de tânăr și de timid. Am fost a lui nebunește...

— De acord doamnă, însă Bibi.

— O, ce n'aș da să mă trăesc încă odată acea clipă, să mă revăd odată momentul primei lui sărutări. Să mă simt pentru ultima oară îmbrățișarea caldă a tineretii lui lacome...

Să știți că baba a înșubțit, îmi zice eu, neîndrăznind să o priveșc, totuși îmi iau inima în dinte:

— Bibi, doamnă?

— Bibi! Te roagă să o țerți acum, fiindcă i-am dat ceva de tradus din limba U. R. S. S. în limba U. S. A., dar dacă vrei s'o vezi, revino deseară la 8 și jumătate.

Mulțumii cuvincios și plin de recunoștință distinsiei doamne și îi făgăduii să revin la ora indicată, punctual.

Exact la ora 8 și jumătate sunam sub cartea de vizită, emoționat ca la examene. Spre surprinderea mea îmi deschidea ușa baba, personal.

— Sărut mâna.

— Bună seara.

— Poftim. Și baba îmi face semn să intru pe ușa din stânga, unde bănuiam că trebuie să fie dormitorul. În dormitor plutea un miros de levănțică amestecat cu un miros greu de carne. Mirosul babei.

De cum mă așez pe un scaun, baba mă ia fără menajamente.

— Te iubeșc, te ador, te divinizez.

— De ce doamnă, întreb eu speriat, că nu v'am făcut nimic.

— Fiindcă semeni cu el, cu unicul, cu iubitul meu!

...În seara asta vreau să fiu ca el, vreau să fiu el, vreau să retrăesc o clipă trecutul.

— Doamnă...

Baba însă nu era dispusă să mă asculte:

— Și între noi nu trebuie să fie nimic artificial. Totul trebuie să se întâmple ca atunci. Și spunând acestea s'uta își scoase părul, fiindcă avea perucă, își scoase rozătorii, fiindcă avea dantură falsă, își scoase chimionoul (era îmbrăcată într'un chimionou) și rămase așa cum v'o imaginați fiecare, plus o cămășuță oarecare, destul de transparentă.

După aceea baba se repezi știrbă și chială la mine:

— Vreau să te sărut, vreau să fie ca atunci!

Dați să mă apar, dar cad peste un divan. Baba însă e puternică: mă prinde de piept și cu școlca rece a gurii încearcă, gâfâind, să mă sărute. Imi vine să vomit, dar bestia îmi pune mâna în gât și mă sufocă. Simt cum îmi pierd mințile, îmi simt gura strânsă într'o ventuză și o aud vag strigând: Cristobald, Cristobald... Ești din nou al meu!...

Am leșinat. Altfel desigur aș fi mort.

Când am deschis ochii, am văzut-o pe babă stând la masă și tăind dintr'un cloian felii de un roșu rănced, de șuncă. Cași cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

— Dorești, îmi spuse ea întinzându-mi o bucată.

— Nu, făcu eu plin de scârbă și sărind spre ușe.

— Vrei să pleci?

— Da.

— Poftim!

— Îți ușa nu e înculată?

— Încearcă!

Intrădevar ușa nu era înculată. Mă reped afară, dar cu ultimele priviri pe care le arunc înapoi, c' zăresc pe babă tăind felii de șuncă de un roșu rănced, ca și când le-ar fi tăiat dintr'o bucată de argilă.

WITRINA EUROPEI

Note germane

NUMAI PUȚINI

sunt scriitorii autentici cari, lăsând pe plan oarecum secund propria lor producție literară, se dedică, sincer și cu pasiune, editării, reeditării, înnoirii și popularizării scrierilor altora. Între poezii și prozatori germani de seamă, Will Vesper (n. 1882) ocupă un loc de frunte în această privință. Începând cu 1906, când a publicat apreciați antologii din opt secole de poezie germană („Ernte aus acht Jahrhunderten deutscher Lyrik“), Vesper n'a încetat să-și facă un ideal din explorarea tuturor regiunilor literare ale poporului său. Fie că a scuturat praful uitării de pe paginile adăpostite în cine știe ce bibliotecă sau colecție puțin accesibilă marelui public, fie că a primitiv pe no-mă și formă nouă prea vechile și deci și prea puțin atrăgătoare texte câte presupun o pregătire specială înainte de a fi se destinăm în originala și adevărată lor frumusețe, Will Vesper a procedat cu aceeași mare dragoste și competență. Să obiectăm că o astfel de muncă nu cere decât răbdare și migală de savant și nicicum loc din focul viu al poetului? Dar cărțile editate de Vesper, cât și minunatele versiuni proprii ale vestigiilor Simplicissimus, Landstölzerin Conrache, Schellmuffsky, Don Quichote, Dyl Uhlenspiegel, Robinson Crusoe, Gulliver, Münchhausen — ca să nu citim decât cele mai de seamă, — poartă, toate, sigiliul unui mare talent de povestitor, — talent întrecut doar de poetul Vesper din Tristan und Isolde, Parsifal, Gudrun și Reineke der Fuchs, tulpătrău opere de refontare a subiectelor vechi.

Will Vesper nu e însă numai autor de antologii sau editor îndrăgostit de literatură veche germană. În afară de antologiile „Aus tausend Jahren, deutsche Balladen und Kriegsglieder“, „Der deutsche Psalter, geistliche Dichtungen“, în afară de editarea operelor poetice a lui Hartman von Aue sau a lui Luther, etc., Vesper a mai publicat ediții antologice și complete din opera unor Goethe, Hölderlin, Jean Paul, Eichendorff, Mörike și alții.

Anul trecut, ca parte simetrică la repede populara „Ernte der deutschen Lyrik aus acht Jahrhunderten“ (carte reeditată în 1932 și ajunsă la 330-a mie de exemplare vândute), Vesper a mai publicat, în editura Wilhelm Langewiesch-Brandt din Ebenhausen de lângă München, un nou volum de 400 de pagini reprezentând recolta lirică a prezentului („Die Ernte der Gegenwart. Deutsche Lyrik von heute“).

Acastă antologie pune la îndemâna cititorului esențele cele mai pure din opera a una sută de poezii germani, dela cei mai mari, precum sunt Binding, Stehr, Ca. rossa, R. Huch, Claudius, B. v. Münchhausen, Agnes Mierel, Linke, Weinheber, Ina Seidel și până la numele celor mai tineri și mai promițători. Toate genurile lirice sunt luate în considerare, dela sonoritatea de perla a canteleului la acordurile profunde ale imnului, dela liederul tors din firele cele mai simple și mai melodioase ale temei lirice și până la unduirea de orgă a baladeti.

TRAIAN CHELARIU

Note italiene

GUIDO LANDRA

profesor la Institutul de antropologie dela Universitatea din Roma, a vorbit Mișcările 26 Martie la Fundația „Regele Carol I“, despre „politica rasei în Italia fascistă“ (La politica della razza nell'Italia fascista).

Guido Landra a început prin a face un scurt istoric al doctrinei rasiste italiene, arătând că, încă d.n. 1938 se ajunseser la o înțelegere de acest fel între puterile Axei și tot în acel an a fost publicat primul manifest rasist italian.

Punctele principale din program erau: mărirea numărului populației italiene și în același timp îmbunătățirea stării materiale a populației. Iar problema evrească urma să fie soluționată prin măsuri legislative.

A doua fază a rasismului italian, cea actuală, e mai mult o problemă spirituală. Se agită ideea apărării rasei de factorii interni de degenerare (spirituali cât și biologici); se insistă în special asupra distrugerii burghezei — nu luată în sensul de clasă socială cum se înțelege în mod curent, ci o ținută, o comportare determinată a spiritului, de factură internațională.

Se prevede în același timp și o protejare a Italianilor de peste hotare.

Mai departe, Guido Landra face o paralelă între mișcarea

Note românești

CARLO PLACCI

ceea că, doctrinele politice sunt oarecum legate de cele biologice. Și da ca exemplu democrațismul, determinat poate, oarecum înrudit cu faimoasa teorie a lui Lamarck. Plecându-se dela ideea că toate popoarele se pot schimba, nu se putea pune de către democrați problema rasei.

Fascismul a echilibrat oarecum cele două aspecte ale problemei; nici pur ereditarism nici Lamarckism. Ci, apărarea substratului ereditar, imortal al unei rase și educarea prin voiața a celui ceva variabil, influențabil din rasă.

Printre alte probleme puse și soluționate oarecum de fascism numărăm și noi câteva dintre cele semnate de G. Guido Landra: protecția muncitorului din Africa, pentru că se pot produce perturbări în corpul și spiritul acestui muncitor prin încreșterea — e atinsă aici problema metizilor — și pe un plan tot atât de important, chestiunea ionică. Evreii nu sunt numeroși în Italia și nici n'ar interesa importanța lor numerică — ci influența lor calitativă. Măsurile luate acum în Italia, sunt tranzitorii.

Trecând la problema rasismului în general, conferențiarul defnește rasismul ca o mișcare mai mult decât politică, o mișcare mistică.

E o mișcare care nu va avea soarta politicianismului care se termină în mod constant în probleme de administrație, ci o adevărată revoluție care și va păstra mereu caracterul de „idealistic“. Și, sugeră Guido Landra, ideea de latinitate trebuie să cedeze ideii de romanitate, care spune mai mult decât cultura și civilizația.

Id-ea rasei: va domni Europa de mâine, prevede conferențiarul, care încheie prin cuvintele: „Per noi Italiani e per voi Romeni. Il problema della razza è una questione di morte e di vita“.

acel ambasador cultural al Italiei, cunoscut în toate orașele mari ale continentului, a murit de curând (16 Ianuarie, a. c.).

Și-a început cariera literară cu câteva romane: „Un fratello“ (1892), „Mondo mondano“ (1898) și „In automobile“ (1908).

A scris multe articole însă, în „Corriere della Sera“ și „Il Mattino“, tratând mai cu seamă despre evenimente contemporane lui, luate cu predelecție din lumea artiștilor de toate categoriile, pe care îi cunoștea în mare parte. Talentul său de memorialist era aplecat mai mult spre anecdote, spre faptul plăcut; un scris viu, nervos, de o savoare specială, plin totdeauna de semnificație.

Bătrân, cu o experiență din cele mai bogate — fusese contemporan cu Verdi, Wagner, Tolstoi, Carducci, Pascoli, d'Annunzio, Strauss, Debussy, D. Gas, oameni cu care vorbise de atâtea ori — și-a însemnat în ultimii ani ai vieții memoriile unui trecut atât de deosebit de favorabil. Scrisese atât de mult la memorie, încât i-a fost imposibil să pue o ordine în ele și le-a lăsat nepublicate, îl obosea o astfel de muncă.

Singură conversația îi mai stimula facultatea aducerii aminte și îl făcea să mai povestească una din neuitatele și atât de interesante ale lui călătorii.

Lumea italiană a literilor plânge în Carlo Placci pe unul din cei din urmă scriitori ai secolului trecut.

(In numărul din 1 Februarie a. c. al revistei „Nuova autologia“, Emilio Cecchi consacră câteva pagini memoriei lui Carlo Placci).

SORACTES

FOI VOLANTE

ANOTIMP

Au înflorit cășii, iubito, gul școlii, o sbughesc la fuși și la bodegi au fost scoase pe gă. Pe bulevard în jos, electrotuar întâile mese. Eri a vii dela „Spiru“ și „Lazăr“ venit primăvara în orașul încălecat bicicletele ca niște acesta drag. Cât de ciudate ni gândaci enormi. Dar batistese par câteodată toate lucrurile flutură numai în gări. Mici stegulețe, verzi, galbene seamă pot trece pe lângă noi marile farmece ale firii. Pierd după colțuri ca niște fulgi de zăpadă colorată.

Am surprins primăvara și în cartier. Lumea se plimba stătea la colțul străzii mele printre case, căci era Duminică, și zâmbea tristă. Copiii de bună seamă că venise primăvara. Și curțile au prins să ia alt obraz, pline de perne și de mățuri, sub lumina unui soare care arunca aur ca un nabab, prin bărhoage și tranșee. Tramvaiele s'au oprit la răspântia cu plopi firavi și dintr'o remorcă a coborât un ins în cămașe, negru și foarte sonor. Nici pălărie n'avea pe cap și își tot ștergea sudoarea cu o basma cât Cizmigiul, privind peste garduri și strigând: haaine veechi! Până mai ieri, și dumneașă purtase încă călton și căciulă. E o primăvară totală, aceasta care a venit eri.

Codanele ies din licee cu ochi mari cât călimările și de îndată ce-au trecut prap-

normalilor, pentru a opera o normalizare în anormal. Literaturile veacului se neagă reciproc, protestând împotriva eciferilor lor înșiși, prin „novatorii“ iscați parazi-tar, unii pe humusul provenit din putregaiul ocullat, ca cuperile. Arta veacului, mai întâi protest nesfârșit împotriva esle anterioare, se regăsește azi pe drumul de Canossa al câte unul „retour“.

In veacul protestului nu se vorbește decât de încațări și de întoarceri. Evoluție nu mai există, ci salturi înainte sau îndărăt.

Orgoliul nemăsurat al veacului care disprețuște trecutul, este încercarea de a-și înlocui lipsa de certitudine, într'o criză a cunoașterii care se generalizează fără sfârșit. Fără orgoliul unei superiorități fictive asupra înaintașilor, oamenii veacului s'ar prăbuși disorganici, amorf,

VLAD ALIMAN

INTERNATELE ȘCOLARE

Itată o problemă de o covârșitoare importanță pentru acei căroră soarta unei bune părți a tineretului nostru scolar nu-i este indiferentă. Școala a intrat de multă vreme pe un făgaș în care acționează, suveran, automatismul. Nu se pot cereca aici multiple cauze ce-au dus la această stare de lucruri, dar nu se pot nega rezultatele nu prea strălucite ce s'au obținut în ultimele decenii. Desigur, la aceasta a contribuit și mizera remunerare a corpului profesoral, până acum de curând, dar și mirajul ce-l exercita asupra celor dela țară, mai mult decât ar fi trebuit, orașul cu respectiva școală secundară, socotită drept cea mai sigură pentru alcătuirea unei stări mai bune. Dar, indiferent de cauze, atata timp cât mai dăunește o stare de lucruri bolnavă, se impune de urgență măsurile necesare.

D. Octav Șuluțiu, profesor la liceul d.n. Brașov, se ocupă — în „Gazeta Transilvaniei“ din 30 Martie — de problema internațelor școlare, aducând unele sugestii care, deși nu pot fi acceptate integral, sunt menite să însemne o nouă lumină în îndrumarea tineretului. Distanța ce se stabilește între catedră și micile capete aște de cunoaștere, se cere micșorată și completată cu grija de fiecare zi pentru succesul școlarului. Aceasta se face în afară de orele de curs, în cadrul familiei. Este normal ca părințele să fie cel mai îndreptat în îndrumarea morală a odrasle; respective; dar cum cel puțin jumătate din populația noastră școlară secundară este de proveniență rurală, pentru această categorie rămâne valabilă preocuparea de care vorbește d. Șuluțiu. Gazda, de cele mai multe ori, nu reprezintă altceva decât o tristă soluție și care cel puțin nu se poate dovedi că pentru părinte este favorabilă măcar din punct de vedere material. Pentru un preț totmăi negustorește, ea nu oferă decât o masă neîndestulătoare; cât despre control și îndrumare, sunt noțiuni necunoscute acesteia. Iar când se întâmplă să fie executate, e se fac superficial și pe repezeală.

Deaceia creșterea unor internate-model, organizate după sistemul marilor colegii apusene, cărora părintele să-și încredințeze copilul, se impune. Repetăm, în privința soluțiilor, poate că cele propuse de d. Șuluțiu nu sunt integral acceptabile, dar s'implu fapt al lui în discuție a unei stări de importante probleme pentru tineret și îndieserea cătorva bune și realizabile cât ce duc spre atingerea scopului, merită totată atențiunea celor ce veghează la bunul mers al școlii noastre.

Deaceia creșterea unor internate-model, organizate după sistemul marilor colegii apusene, cărora părintele să-și încredințeze copilul, se impune. Repetăm, în privința soluțiilor, poate că cele propuse de d. Șuluțiu nu sunt integral acceptabile, dar s'implu fapt al lui în discuție a unei stări de importante probleme pentru tineret și îndieserea cătorva bune și realizabile cât ce duc spre atingerea scopului, merită totată atențiunea celor ce veghează la bunul mers al școlii noastre.

LITERATURA BELGIANĂ

este destul de puțin cunoscută la noi, aceasta — poate — nu atât din cauza lipsei calitative, de cele mai multe ori justificarea cea mai la îndemână, ci pentru că unui cititor obișnuit al cărții de limbă franceză îi este mai comod să socotească de proveniență galică un volum tipărit în limba lui Voltaire, înlocuind astfel în modul cel mai simplu oboșeala de-a se informa.

Așa se face că mari nume literare belgiene sunt trecute cu ușurință în lotul francez. Un caz asemănător se întâmplă cu astăzi mult cunoscutul romanier flamand Maxence van der Meersch autor a numeroase și bune romane ca: Invasion 14, La maison dans la dune, etc. Despre cea de a

doa lucrare pomenită mai sus, s'a scris cu ocazia apariției în românește, neinsistându-se atât cât trebuia asupra caracteristicilor esențiale ale acestui tânăr scriitor belgian, reprezentativ pentru literatura de azi a țării sale. De o sobrietate și de un firesc fermecător, scrierul lui Meersch are cursivitatea necăuită, isvorită din însăși povestirea faptelor, ce ține pe lector mereu asupra paginilor, eroii săi devenindu-i dela primele file prieteni sau, în orice caz, desprinși din marea galerie a celor pe care-i întâlnim și de care avem certitudinea că se mișcă, trăesc, iubesc sau suferă.

Dacă n'ar fi decât această calitate, de-a face din pensionarii cărților sale un furnicar de ființe omenști distincte, cu preocupări și atitudini, cu bucurii și griji, în permanentă desfășurare pe planuri diverse de viață, și ar fi de ajuns să faci din van Meersch un scriitor mare. Dragostea și înțelegerea cu care autorul se apropie de animale, de câini în special, descrierea cătorva lupte între acești credincioși tovarăși ai omului, redată cu un impresionant realism, ne dau măsura posibilităților scriitorului flamand, un îndrăgostit al vieții văzute fără lențile dăunătoare idealizării, van Meersch rămânând un amplificator al vastului clocot de viață, desfășurată brutal sau duios, nu departe de inima sa.

DACIA

Odată cu acest început de primăvară însoțită, a poposit printre noi o nouă revistă lunară: DACIA (sub acest titlu scris cu caractere groase, se poate descoperi și cuvântul „rediviva“, prăzărți și apăsat, pare-se de greutatea ce poartă!).

Întro aleasă ținută, sărbătorească, acest prim număr aduce scrierul unui mânăunchi de colaborator tineri și apreciați, d.n. care desprindem: Hora Nitulescu; Prolegomena la o anumită durată românească; George A. Petre; Psa:m; Valeriu Anania; Înlocuire; Sm. M. Vițirescu; Așune; Ion Ojog; Impri-măvărare în Duminecă; Aurel Cosmolin; Mitologia origină a religiei?

Cronica literară de Const. Bărbulescu și George A. Petre; cronica plastică de Radu Bourreau, iar cea dramatică de D. Ionescu-Morel.

REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE

Apărut cu întârziere, numărul pe Februarie al Revistei Fundațiilor Regale se bucură, cași până acum, de o abotarea celor mai autorizate condeie.

D'n bogatul material ce conține acest număr, cităm: N. I. He-

DOUA FETE DINTR'UN NEAM

„Vizând vremurile de jafuri și de sugrumare ale defunctului regim, eie (poeziile) ies azi la iveală, pe drumurile deschise în noua lumină. Să dea Dumnezeu să fie valabile numai pentru vremurile în care au fost scrise“.

Sunt cuvintele lămuritoare cu care d. George Gregor-an își deschide volumul de poezii: „Două fete dintr'un neam“, apărut de curind în editura „Cugetarea“. Mai fiecare poezie poartă anul când a fost scrisă, indiferent dacă a apărut sau nu în vreo publicație, rostul acestor datări având scopul să ne indice felul cum a prins și a vibrat sensibilitatea poetului în contact cu anumite evenimente ce-au culminat cu dureroasă desmembrare a hotarelor țării. Revolta autorului imprimată accent de o duritate puțin obișnuită, clocotul păstrându-se în adâncuri, ca oțce mari și adevărate dureri. Necopleșit, totuș, de tristețea momentului de viață, poetul păstrează intactă, în versurile sale, speranța într'un viitor mai bun și nu prea îndepărtat, ca în Rana din veacuri: Să tăcem pentru tine, sfânta mea (Tară),

Până va crește fierul tăios. Să tăcem, să primim capul de (Iară),

Îi văd băltoaca de sânge gros. Așteptării mute și cu grije re-ținute pentru împlinirea unui destin strălucitor neamului nostru, d. Gregor-an îi conturează răsplata ce nu va întârzia să vină, prin finalul din Azi sunt mic: Și cu timpul, pân'atunci, Din copilul de pe lunci O să cresc și o să fiu P'ntene pe bid'v'u, Flăcăiandru și tunar, Sburător peste hotar, Pe trei zări gonind în roată Cu chim'ru și z'mțuit Să tot sbot și să dau plată, Că am multe de plătt!

C. POSTELNICU

SANDA

Noul roman al scriitorului Mihail Serban, intitulat „SANDA“ a apărut în vitrinele librăriilor. Câteva fragmente publicate de autor din această carte, au dat indicii pentru o lectură plină de viață și interes.

Car'ea apare în editura Cultura Românească. Asupra acestei cărți vom reveni.

Notă la o cârticică de demult

Adesea prima carte a scriitorului desvăluie întreaga constelație a operei viitoare. „Scutul Minervei“, când poezia Flaubert la 17 ani scria Les Memoirs d'un Fou și Voyage en Enfer, schițe a două capod'opere scrise mulți ani mai târziu: „La Tentation de Saint Antoine“ și „L'education Sentimentale“.

Teme minore cu încetul îmbogățite, orchestrate în anii de maturitate. Întru cătorva prima operă a d-lui Ion Pillat „Povestea celui din urmă Sfânt“, o broșură tipărită la Paris, în anul 1912, când autorul are abia 21 de ani, e revelatoare a făgașului pe care va să se îndrepteze tânărul poet de atunci înainte.

Într'adevăr Povestea celui din urmă Sfânt simbolizează, după cum îndejuns o sugerează titlul, zăvorirea hotărâtă a unui trecut de gândire coplesit de preocupări mistice-romantice și adoptarea unei atitudini raționale și clasice. Presimți de pe atunci că sbuciumul turbure al vârstei se disolvă în seninul azur al idealului apolinic, și că poetul dacă are să se mai întoarcă uneori la o lume năruiată va fi atunci numai și în măsura doar în care, liniștit și sigur pe sine, și să-și dibuască vrăjito-rește resursele nesfârșite de poezie. Stilul are de pe atunci scâlpirea adamantină ce c'un fel de necesitate își va afla,

25 de ani mai târziu, desăvârșire de curet metallic în constelație a operei viitoare. „Scutul Minervei“, când poezia Flaubert la 17 ani scria Les Memoirs d'un Fou și Voyage en Enfer, schițe a două capod'opere scrise mulți ani mai târziu: „La Tentation de Saint Antoine“ și „L'education Sentimentale“.

Teme minore cu încetul îmbogățite, orchestrate în anii de maturitate. Întru cătorva prima operă a d-lui Ion Pillat „Povestea celui din urmă Sfânt“, o broșură tipărită la Paris, în anul 1912, când autorul are abia 21 de ani, e revelatoare a făgașului pe care va să se îndrepteze tânărul poet de atunci înainte.

Într'adevăr Povestea celui din urmă Sfânt simbolizează, după cum îndejuns o sugerează titlul, zăvorirea hotărâtă a unui trecut de gândire coplesit de preocupări mistice-romantice și adoptarea unei atitudini raționale și clasice. Presimți de pe atunci că sbuciumul turbure al vârstei se disolvă în seninul azur al idealului apolinic, și că poetul dacă are să se mai întoarcă uneori la o lume năruiată va fi atunci numai și în măsura doar în care, liniștit și sigur pe sine, și să-și dibuască vrăjito-rește resursele nesfârșite de poezie. Stilul are de pe atunci scâlpirea adamantină ce c'un fel de necesitate își va afla,

Pe veci de-acum poate și (Iara mea să tacă.

Într'adevăr d. Ion Pillat nu s'a desmînjit de-a-lungul unui sfert de veac: mereu îl regăsim senin, nobil, resemnat, sub zod'ia aceluiași scut al Minervei. În literatura noastră în care înrăuririle apusului mai întodeauna se lasă prea vizibil ghicite, o-pera d-lui Pillat alcătuște o lume uimitor de independentă, aristocratic izolată, străbătută subteran de apa vie a celui mai autentic duif. românesc.

PAUL LAHOVARY

Veac protestatar

(Urmare din pag. 1-a)

ce o movilă de pale ori ca un mal. Tot ce-i axează e imaginea, aceasta magnifică pe care și-au alcătuit-o tot protestând... pat'ma luciferică de sine. Durițatea veacului de aici vine; nimeni nu simte cămă mizeria omenescă e în nesiguranța ce se sbate sub masca celui mai nerușinat orgoliu? Anărăcunele sămburilor de sens, pe care-i disloci de sp'nteci secant rodia actualității, n'o pot decât bănuî. Pentru a o măsura, se cere ieșirea din-lăuntrul sistemului desert de oglinzi paraisle care fac ecouri vizuale înfinte, imagini hipertrofe a veacului nostru, — și puțința de a te scobori, sondând psihanalitic, până la rudimentele pre-natale de conștiință, ale unui veac adus la lumină cu forcepsul.

ION FRUNZETTI

M I M A

de ROMEO LAZĂRESCU

— Mima... Mimita maichi!...
o strigă cu glas stins bătrâna și m'oaară cu vocea tremurătoare. tândră, behăie un răspuns.
Așa își caută baba Rufina pe câmpurile golașe de iarbă, pe Mima, mângâierea bătrânețelor ei trudite.
E o oiață creolă, cu privirea dulce și lăbuțele moi și păroase.

— Vino, scumpa mamei.
E singura ființă cu care mai împarte o vorbă și o urmează pe bătrână pretutindeni.
„Prêtutindena” babei Rufina e câmpul și lazul, că nu mai pe acolo umbă.

Pe oala a crescut-o de mică cu ceai de „mate” și pâine uscată mestecată în gură, ca pe copiii de om sărac.

De cum răsare soarele, se așează cu ea la pâlăvrăgeală. În dimineața asta i-a spus tot ce-a avut pe suflet.
Acum și-a strâns frumusețea masa prânzului și s'a dus s'o caute, ca de obicei, pe câmpuri.

— Te-ai făcut calică, Mimita maichi, te-ai băgat și în fânul cailor și de te-or găsi, au să mi te găurească cu copile.

La 70 de ani Dona Rufina nu are decât două lucruri dragi pe lumea asta; pe fiul său Pancho la oraș, acolo departe, și pe Mima lângă ea.

De când i-a plecat băiatul, nu i-a mai rămas decât bucata asta de blană cu ochi ca să-și împartă neazurile.

Din tinerețe a pierdut totul.

Pe bărbat i-l-a răpit un războiu, pe copil un amor; sănătatea, timpul și casa o furună.

De atunci își inspiră anii pe răbojul singurătății.

Trăește într-un bordeiul spre care nimeni nu vine, lângă o gâră ce vecinic se duce la vale, sub niște copaci ce zilnic se înalță la ceruri...

Singurul lucru ce i se apropie e... pământul...

E spălătoreasă.
D'ala cunceaște oamenii din sat tot așa de bine ca și cărciumarul. ca și notarul.

Soarele — asociatul ei — nu-i la nici un ban ca să-i păzească turma de rufe albe, întinse ca oile pe iarbă.
E „uscătorul” ei.

Nu mai vântul e mai șegalnic. Se joacă cu ele să te prăpădești de răs. Cum le-a gătat și le-a pus la uscat, numai că-i vezi că se bagă în cămașa albastră a lui Moș Nicanor, sau începe s'o umfle p'a Donei Melchora aia grasă dela „casa nouă” și să-i glumească cu ismele.

Atunci grășana, rușinată parcă, începe să salte picioarele unul câte unul parcă ar vrea s'o ia la fugă.

— Vezi Mimo, a început vântul. O să-mi arunce toate rufe în gâră și pe urmă cine mi le mai scoate? Uite, batistele s'au împrăștiat toate!...

Hai să le strângem bălăoară și p'ormă să căutăm și o leacă de „charamusca” pentru sineală.
Mima se face că n'aude.

Cu toate se împacă ea, numai să n'o bagi în bordeiul înainte de asfințitul soarelui. Nu e vorba că o așteaptă acolo sumedenie de bunătați. Mai abilită ca un musafir distins, Mima se infurpă din toate tableturile babei.

Întău, magiunul de portocale și apoi sirop de afine, pe care Dona Rufina îl amesteca cu ceai de „maté” și care curgea mai mult în gura Mimi decât în căna de ceai.
Astăzi Dona Rufina n'a vorbit încă cu Mima de ce-i e mai drag pe lume: de Pancho.

Plăcerea acestei conversații o păstrează pentru mai pe înserate. Atunci când nu se mai aude decât țărâitul greerului, când nu mai vezi nimica și totuși, în fiecare mogaidează vezi „ceva”, atunci ce bine te simți când ai lângă tine o „ființă omenească” chiar când e ea cu blană de oale!...

Din zi în zi se simte tot mai singură, tot mai stinsă. De sease luni de când i-a murit măgarul, nu mai câștigă nimic. Nu mai are cu ce să-și ducă rufe în sat pe la clientii.

Muncește și ea când pică câte ceva și atunci, pe cât i se dă. Bordeii e așa de departe de sat, că nu vine nici dracu până la el. Cine mai are milă de ea își mai aduce aminte și-i mai trimite rufe cu câte un copil. Și nu de multe ori, a rămas fără o bucată de pâine pentru că dracul de copil trimis cu banii, n'a mai venit pentru că i-a cheltuit!...

De două zile nu i s'au adus decât scuze: „să ne jerti” sau „când voi veni rândul viitor, am să îți aduc”. Și fiice copil ce vine și pleacă, îi umple casa de vorbe frumuse și promisiuni, lucruri cu cari nu poți face nici măcar o fiertură.

— Nu stai la un loc, Mima?!...
Botșorul moale o caută și-o gădă în palma muncită.
— Să ști că te trimit afară să te cuți cu câinele! Ce, pentru o traistă de lână, ce o să-mi dai, o să-ți rabd atâtea șotii? O privește cu drag, cu ochi de mamă iubitoare.

— Ce curios și Dumnezeu asta, cum a lăsat el ca o lighioană ca asta să se lipească așa de sufletul omului. Și se gândește ce fericiți vor fi toți trei, când i-o veni făcăul.

Ea, băiatul și oala!...

Se aude ceva.
Oala ridică capul și ciulește urechile.

Dona Rufina ascultă.
— E diligență!... Să fie ceasurile cinci?

Pe partea cealaltă a gârlei trece poștalionul într-un nor de praf și zornăit de clopoței.

Dona Rufina lasă lucrul și-l privește.

Asta era singura ei bucurie, să salute pe necunoscuții din trăsura.

Salută așa fără să aibă pretenție la răspuns și cu ochii în gol, prin praf, urmărirea „năluca” până nu se mai vede.

Dar astăzi, nu e ca de obicei. Poștarul a încetinit mersul cailor și fără să se dea jos, i-a aruncat ceva.

— Tine, bătrâno... Dela „logodnic”!... Și o scrisoare albă futură pe iarbă, se rostogolește și se oprește în niște mărăcini.

Cu cazia asta, Dona Rufina s'a convins că nu mai poate să fugă și apoi, că nu mai poate să citească.

Nu știe ce-i tremură: ochii sau literile?

— E dela Pancho, Mima!...

E așa de cuminte sărăcuțel!... Cum își pierde el timpul să scrie mamei!... Când a împlinit 25 de ani, Pancho s'a îndrăgostit de o fată și s'a dus după ea.

Prima scrisoare dela el a primit-o Dona Rufina de mult.

Dela oraș, Pancho i-a scris de neazurile lui. N'a întârziat nici iubire și n'a făcut nici avere, iar de durere, s'a înscris la oaste.

Decât la mânăstire, tot mai bine e la cazarmă!...

A doua scrisoare a trimis-o dela închisoare.

Și n'arăia se plângea.

L-au prins jucând cărți, boala lui. D'ala nu-i trimite parole!... Atunci și-a vândut bătrâna patul pe câțiva pesos și i-a trimis băiatului să-l scape de boală.

Își aducea aminte de ea numai la nevoie și durere, ca atunci când era copil și se năpăia în spini. În loc de ajutor îl dădea necaz și lacrimi. Dar îl erau tot dragi. Le strângea în colț de șcrț ca boabe scumpe de aur. Erau dela el!...

Se gândea la cazarmă.

Căți amari de ani vor trece până are să-i mai scrie? Numai poștarul îi știa durerea. El o vedea zi de zi apropiindu-se tăcută, întrebând cu privirea.

Toldeavna... nimic!...

Și ziua următoare, la fel.

Odată cu timpul, Dona Rufina își dete seama cu groază că o lasă și vederea.

Și nu pentru lumina zilei, pentru culoarea ficrilor sau forma lucrurilor se îngrozea.

Ce se va face dându că n'are să vadă când o primi scrisoare dela el.

Astăzi va lăsa în grija soarelui să-i păzească rufe.

— Știam eu că astăzi o să am o bucurie. Simțeam eu că astăzi o să primesc ceva dela sumpul mamei.

Se așează pe o buturugă.

Privește cu evlavie scrisoarea fără să atingă plicul.

— Ce-o fi scriind în ea?...

Mima, cu capul în poala babei, rumegă în tăcere.

Tăcerea își luase sborul, parcă, de pe toate melegurile lumii și se coborise lângă ele.

— Vezi Mima. Ți-am spus că nu-i minciună. Eu nu pot avea două bucurii deodată!...

Pancho scria că e bine. L-a făcut sergent. Dar avea și o grază de neazuri, Singura lui dorință era să vină s'o vadă.

Regimentul lui trebuia să treacă spre frontieră și să facă tabăra la Paso Alto — o bătaie de pușcă de casa lor.

Ceruse și obținuse permisiunea să vină s'o vadă astăzi seară pe la opt, o să-i aibă lângă ea!

O să mănânce amândoi ca altă dată: o rugăciune, o friptură, o binecuvântare...

Cu căpșorul plecat în fufuria de tinochea, cu cuțitul bine ascuțit și cu inima bună și blândă.

— Să mănânc amândoi!... Se duce la dulat, deschide și scoate cuțitul lui tătă-su. Îl încarcă cu degetul.

— Sigur că tae!...

Apoi caută ce mai trebuie. Nu găsește nimic!

— Doamna, ce-o să-i dau băiatului, că vine flământ!...

Se pune pe plâns.

Acolo, la cazarmă, are ce mânca și din belșug poate.

Pe urmă, nu trebuie să știe băiatul că ea n'are ce mânca, și chiar așa este. Nu mănâncă li lipsește ei, ci dinți! Cealul de maté pe care îl culege de pe câmp sau pâinea

rece înmuțată în gâră sau în lacrimi; ajunge!... Ba chiar este un lux pentru ce „nevoie de babă” ca ea.

— Mima!... Mima e singura soluție.

Oia e și singura ei prietenă dragă.

Dar lui Pancho o să-i fie foame. Și când o să plece, sătul, ea n'o să mai aibă pe nimeni!...

Cu cine o să mai stea de vorbă?

Cu copaci, dacă or vrea s'o mai asculte.

Și cu o sfoară-i leagă picioarele moi, fine...

— Te-am crescut, oia mamei și dacă cineva mă vede, ești tu, draga mamei. Cu tine am împărțit și dulceața și neazurile.

Îmi murdăreai toate, e drept, dar mă urmași peste tot... Dar să știu un lucru, maică: eu n'am să gust din tine, chiar dacă aș avea dinți!...

Tine cuțitul în mână și nu se îndură să lovească.

Inchide ochii, dar vede tot mai dulce privirea animalului drag.

— Nu te mai uita așa!...

Cealul se apropie.

Pancho trebuie să vină.

În casa părintească trebuie să-l aștepte o friptură.

Și când c'pieca, trebuie să mai ia la el și ceva pentru drum.

Și p'ormă, Mima, o să trebuie să fac o groapă să-ți îngrop pielea și oazele ce au să rămână dela băiat!...

Sunt dcar mamă, înțelegi? Ce să fac?... E o crimă!... Știu!... O să-i dau să mănânce băiatului, cu durere, ca ată dată față.

O să-i se pară, văzându-l mănâcând, că Pancho e din ncu sugătu. Când l-o vedea mănâcând din Mima, o să creadă că-i mușcă sănul, ca altădată.

Și numai Dumnezeu știe cât are să plângă după ce-o pleca!

Inchide ochii și lovește.

Nu știe de unde a căpătat puteri. Cuțitul se afundă în blana moale, în gâtul care va amuți pentru totdeauna și se oprește în șira spinării.

Dona Rufina dă un țipăt de disperare în locul Mimei care a rămas nemșcată ca pe vremea când c' mângăia.

O privește cu ochii mari, deschiși, plini de dulceață!...

— Nu te mai uita așa!...

Sângele cad în stropoște mâinele, alunecă pe cuțit, țâșnește în toate părțile. Cade pe iarbă. Mai întâi spumoasă, pe urmă grea, fumegândă, apoi se încheagă.

Tremur... Se sbate... se sbate, ridică de vreo două ori capul ca pentru a-și lua rămas bun... și gata!...

— Acuma știu că am rămas singură!

Lasă cuțitul jos, se apropie de drum și se așează pe iarbă.

— Cum întârzie băiatul!... Noaptea o ajunge și c' acopere înțel manta ei găurită de licurici.

— Pancho n'are să știe niciodată ce mult mi-am iubit oia! Ce am făcut pentru el, n'are să înțeleagă niciodată!...

Adevărat că la urmă n'am cam înmuțat.

Mie mi-e tare greu s'o mai jupoi. S'o facă el, că e mai tare.

E bărbat. N'a cunoscut-o vie. De departe se aude traul unui cal.

Nu mai are dureri, nici aduceri aminte, nu mai are nimic. Are numai urechi.

— E calul lui!... De ce n'o fi galopând?... Hai maică, dă p'nteni!

Căfătețul se apropie.

— Ei o fi?... Nu-i aud țâcănind sabla!... Dar, poate că nu și-o fi luat-o!... Ce-i trebuie sabie la maica-sa acasă!...

Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— Mama unui sergent dintr'al douăzeci-lea de grăniceri?

— Sigur... a lui Pancho!...

— Așa!... M'a trimis să vă spun!...

— Se gândește dacă o să mai aibă puteri ca altădată, să-l ia în brațe și să-l dea jos de pe cal!...

— Pancho!... Aicea sunt Pancho... Uite-mă!... Căfătețul se oprește.

— Nu e Pancho, senctra, sunt eu Nicasio, sârut mâna!...

Dumneata ești Dona Rufina spălătoreasa?

— Da maică.

— ...ă e bolnav!... Îi ia bătrâna vorba din gură.
— Da de unde!... E sănătos tun!... E vesel și bine. Mi-a spus să-ți spun, dacă trec p'ăicea, că acum vreo trei ceasuri l-a dat voce să vie să mănânce aici... Și ar fi făcut-o cu toată inima, nu?... Dar vezi că dela tabără până aici, a pus dracul în cale un han. În han c' masă, pe masă un ștergar verde...

— Cărți?...

— Da. Băiatul d-tale e cel mai bun jucător din tot regimentul.

— Așa a fost el îndemânat întotdeauna, maică!...

— Ți-e mai mare dragul să-l privești jucând!... La cinci cărți pune o cupă, lasă jos un „Casto” și acopere „aurul”. De vre-o sease ori i-a intrat „Calul de spătiu”!...

— Deschide, câștigă... tae, câștigă... Uite așa un morman de parole avea... L-a speriat pe toți!... Atunci, când a sunat gcaran' tabără, feciorul d-tale m'a chemat la oparte și mi-a spus: Mă „judet”... maică-mea mă așteaptă acasă. Stă în bordeiul ăla din dreapta la Tre-cătorea Crucii... Spune-i că aveam de gând să viu, dar a dat peste mine un noroc cum n'am mai avut în viața mea... Să vezi ce bine o să-i pară când o auzi; eu o cunosc!... Spune-i că mă umplu de bani... nu pot să las „măna”... Auzi... sună „apelul”... plecăm. Nu mai am timp... Asta e... explică-i tu că nu mai am timp să viu să mănânc cu ea!...

— Atunci... Pancho